

Komentari Crnogorskog Telekoma na Analizu relevantnog tržišta 4 (Zajednički ili potpuno razvezani pristup na fiksnoj lokaciji)

Komentari na poglavlje 2.1 (Definicija relevantnog tržišta usluga)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
1.	Ex ante regulacija na ovom relevantnom tržištu bi trebalo da omogući neometano povezivanje lokacije krajnjeg korisnika na širu komunikacionu mrežu, bez obzira na korišćenu tehnologiju. Ovaj tehnološki neutralan opis proizvoda je dovoljno širok da obuhvata mrežne elemente kao što su infrastruktura, kanalizacija i optika u okviru tržišta.	(CT): Potrebno pojasniti podjelu mrežnih elemenata, nije u skladu sa podjelom iz ZEK,	Prihvata se sugestija CT u smislu usklađivanja teksta dokumenta sa formulacijom u Zakonu o elektronskim komunikacijama, tako da se, shodno tome, formulacija u tekstu dokumenta mijenja kako slijedi: „Ovaj tehnološki neutralan opis proizvoda je dovoljno širok da obuhvata infrastrukturu, tj.mrežne elemente za smještaj i podršku elektronske komunikacione opreme.

Komentari na poglavlje 2.1.2 (Analiza stepena supstitucije na strani tražnje na maloprodajnom nivou)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
2.	Uz ADSL pristup Crnogorski Telekom nudi i EXTRA TV uslugu (IP televizija) od 2007. godine	(CT): ADSL je samo transportni mehanizam za uslugu Extra TV	Bez ADSL paketa preko lokalnih petlji uslugu EXTRA TV nije moguće ponuditi na isti način. Zbog toga su paketi veoma bitni jer bi sa konkurentskog gledišta alternativni operatori trebali imati mogućnost da udvostruče pakete i konkurišu CT. Shodno kmentaru CT, formulacija „ADSL pristup“ je izmijenjena u „ADSL intrenet pristup“.
3.	Uslugu širokopojasnog pristupa internetu putem WiMAX tehnologije na maloprodajnom tržištu u relevantnom periodu pružao je samo MTEL	(CT): Sad istu uslugu pruža I Pro Monte. Ako se u posmatranom relevantnom periodu mogu uzeti EXTRA TRIO paketi (s kraja 2009 godine) onda se može uzeti u obzir i PM ponuda koja datiraju iz istog perioda, sa stanovišta procjene razvoja konkurencije.	U relevantnom vremenskom periodu samo je MTEL pružao uslugu širokopojasnog pristupa internetu putem WiMAX tehnologije. Shodno tome samo je MTEL i naveden kao pružalac ove usluge. EXTRA TRIO paketi nisu tretirani u analizi ovog relevantnog tržišta, jer nisu bili zastupljeni u relevantnom periodu.
4.	Agencija uslugu fiksnog bežičnog pristupa putem WiMAX tehnologije ne smatra supstitutom ADSL pristupu putem bakarne parice. Međutim, ubuduće Agencija će	(CT): Zaključak Agencije da WiMAX nije supstitut ADSL pristupu izvodi se iz „nedovoljne pokrivenosti i nedovoljnog kvaliteta usluge“. Rezonujući na ovaj način, teško da bi se ijednoj usluzi na tržištu mogao naći supstitut budući da se sud ne donosi na osnovu funkcionalnosti usluge i cjenovne	Lokalna petlja služi samo jednom korisniku (dedicated link) i omogućava mnogo više nego WiMax, posebno kad se radi o brzinama koje korisnici već sada očekuju i za TV usluge, i zato se ne može govoriti o zamjenjivosti ovih usluga.

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	kontinuirano pratiti razvoj i ulogu ove usluge i njen uticaj na maloprodajnom tržištu širokopojasnog pristupa internetu	strukture (kao što je uobičajeno) već na osnovu individualnih kvaliteta/slabosti operatora koji ih pružaju. Smatramo da je WiMAX tehnologija u svakom pogledu supstitut ADSL usluge i da ovo treba uzeti u obzir pri analizi tržišta.	To posebno važi za lokalnu petlju gdje WiMax, bez obzira na maloprodaju, nikako ne može biti tretiran veleprodajnom supstitutom, jer se ne radi o tehnologiji, koja bi se mogla razvezivati ekvivalentno bakarnim petljama.
5.	U relevantnom periodu, shodno postojećem nivou primijenjenih tehnologija, kao i funkcionalnim i cjenovnim karakteristikama, usluga širokopojasnog pristupa internetu putem mobilnih mreža ne predstavlja supstitut usluzi širokopojasnog pristupa internetu putem ADSL-a bakarne parice.	(CT): Mobilni Internet se može smatrati supstitutom ADSL. Ova konstatacija je zasnovana na više činjenica: Brzina do 21 Mbps odgovara rasponu ADSL brzina (sada do 10 Mbps) Po rasprostranjenosti i cijeni modema – u rangu (u određenim slučajevima se modemi daju besplatno) Prema kvalitetu – uz razvoj mobilnih mreža narocito treće generacije, kvalitet je na nivou ADSL-a, koji također ima određenih problema u kvalitetu, jer zavisi kako od kvaliteta parice, tako i od trenutnog stanja u mreži. Agencija je samo konstatovala da dolazi do “pada prenosnih brzina” što nije potkrijepljeno statistikama o drop-rate-u i generalno brzinama prenosa koje su realizovane. Cijene pristupa su se u 2010 približile cijenama ADSL-a i postale široko dostupne. Agencija ne uzima u obzir razvoj maloprodajnog tržišta-trenutno su u ponudi veći protoci i niže cijene. Supstitutivnost je potpuna kada se radi o korisnicima koji ne troše značajne količine saobraćaja (u okviru protoka uključenog u mobilne pakete) kojih je u suštini i najveći broj. Detaljnijom analizom došlo bi se do preciznijih i relevantnijih podataka o tome koliko je učestalije ADSL korisnika CT-a u ukupnom broju korisnika broadband usluga u Crnoj Gori.	Glavna razlika zbog koje nigdje u svetu ne smatraju mobilne servise supstitutom lokalnoj petlji je što nisu posvećeni pojedinom korisniku, što ima za rezultat odsustvo garancije brzine – iako brzine mogu biti visoke. Osim toga, u veleprodaji mobilni servisi se ne mogu razvezivati.
6.	Pojedini postojeći kablovski operatori koji posjeduju sopstvenu kablovsku infrastrukturu, koju bi uz relativno male investicije mogli prilagoditi za pružanje usluge širokopojasnog pristupa internetu, predstavljaju potencijalnu konkurenciju ADSL pristupu. U relevantnom periodu oni su u okviru svojih paketa omogućavali samo pristup brojnim domaćim i stranim TV programskim sadržajima.	(CT): Sada pojedini kablovski operatori pružaju usluge širokopojasnog pristupa: MKabl: 3 cjenovno konkurentna flat paketa. Pošto se u analizi tržišta za CT kao relevantni period uzima period poslije 2008g, bar kad su u pitanju integrisane ponude, onda se po principu nedskriminacije operatora, mogu uzeti i nove ponude kablovskih operatora koje sad ne predstavljaju potencijalnu, već stvaranu konkurenciju, čak imaju tehničke predispozicije z a veće brzine prenosa podatka i bolji kvalitet usluge	Kablovske mreže ne obezbjeđuju pristup dodijeljen (<i>engl.dedicated</i>) pojedinom korisniku, pa se ne mogu razvezivati poput lokalne petlje bakarnih telefonskih mreža. Zbog toga nisu veleprodajni supstituti.

Komentari na poglavlje 2.2 (Tržište pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje, uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
7.	Lokalna petlja predstavlja fizički vod koji povezuje priključnu tačku mreže u prostoru pretplatnika s glavnim razdjelnikom ili drugom odgovarajućom tačkom u fiksnoj mreži, tj dio infrastrukture koji iziskuje najveća ulaganja. Zato je usluga pristupa lokalnoj petlji važan preduslov za pružanje usluga kod operatora koji nemaju sopstvenu infrastrukturu do krajnjih korisnika.	(CT): Smatramo da treba korigovati definiciju lokalne petlje. Naime lokalna petlja je fizički vod od glavnog razdjelnika do izvoda sa kojeg se priključuje pretplatnik. Što znači da se dio infrastrukture od izvoda ne može izdavati niti održavati, i to treba uzeti u obzir prilikom definisanja međusobnih obaveza operatora u ovom dijelu, kao i odnosa prema krajnjem korisniku.	Prihvata se primjedba CT na formulaciju, pa se, shodno tome, vrši ispravka u tekstu dokumenta, tako da se formulacija „u prostoru pretplatnika“ mijenja u formulaciju „na strani pretplatnika“.
8.	Crnogorski Telekom, kao nasljednik mrežne infrastrukture bivšeg monopoliste, posjeduje preduslove za pružanje ove usluge, s obzirom da na maloprodajnom tržištu širokopojasnog pristupa pruža uslugu širokopojasnog pristupa putem ADSL tehnologije i uslugu prenosa govora, pri čemu koristi sopstvenu infrastrukturu sa pripadajućim sadržajima, koju bi na veleprodajnom nivou mogao ponuditi i drugim operatorima u vidu usluge razvezivanja lokalne petlje.	(CT): CT je vlasnik infrastrukture koju je kupio od države Crne Gore	Shodno komentaru CT izvršena je korekcija u tekstu dokumenta, tako da se termin „nasljednik“ mijenja u „vlasnik“, što ne mijenja činjenicu da se ta infrastruktura nije gradila prema tržišnim uslovima nego kao monopolistička mreža.

Komentari na poglavlje 2.2.1 Analiza stepena supstitucije na strani tražnje-veleprodajni nivo

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
9.	Agencija smatra da, u relevantnom vremenskom periodu, usluga i kapaciteti samosnadbijevanja Crnogorskog Telekomu u cilju pružanja maloprodajnog širokopojasnog pristupa putem ADSL-a čine dimenziju usluga na-relevantnom tržištu pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje (uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji)	(CT): Potrebna definicija pojma dimenzija usluga „u kontekstu datog objašnjenja.	Agencija potvrđuje da se "dimenzija usluga" u datom kontekstu tumači kao "usluge na relevantnom tržištu". Shodno tome vrši se izmjena u tekstu dokumenta kako slijedi: „Agencija smatra da, u relevantnom vremenskom periodu, usluga i kapaciteti samosnadbijevanja Crnogorskog Telekomu u cilju pružanja maloprodajnog širokopojasnog pristupa putem ADSL-a čine relevantno tržište pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje (uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji)“

Komentari na poglavlje 2.3 (Zaključak o relevantnom tržištu usluga)

R.br	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
10.	Agencija je zaključila da relevantno tržište pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje (uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji), u relevantnom periodu, nije postojalo, već se tretira kao zamišljeno i, kao takvo, uključuje samo usluge i kapacitete samosnadbijevanja Crnogorskog Telekomu u cilju pružanja maloprodajnog širokopolasnog pristupa putem ADSL-a.	<u>(CT)</u> : Ukoliko dobro tumačimo ovaj zaključak Agencije, sve mjere koje proizilaze iz analize ovog tržišta odnose se na usluge zakupa infrastrukture koje će CT pružati na nivou veleprodaje širokopolasnog pristupa putem ADSL-a(uključujući i pristup lokalnoj petlji, kao i uslugu zakupa infrastrukture u cilju ostvarivanja veleprodajne usluge širokopolasnog pristupa) . Iste se ne odnose na zakup infrastrukture u druge svrhe	Iako je u današnje vrijeme upotreba izdvojenih lokalnih petnji za svrhe ADSL mnogo važnija od svrhe klasične telefonije, treba utvrditi da je i upotreba za potrebe fiksne (PSTN) telefonije dio tržišta, i da su oboje za sopstvene potrebe CT, pa, potencijalno, i za potrebe alternativnih operatora, ako bi oni odabrali takvu tehnološku opciju. Shodno tome, vrši se izmjena u tekstu dokumenta kako slijedi: „Agencija je zaključila da relevantno tržište pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje (uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji), u relevantnom periodu, nije postojalo, već se tretira kao zamišljeno i, kao takvo, uključuje samo usluge i kapacitete samosnadbijevanja Crnogorskog Telekomu zasnovane na bakarnoj parici, koji operatoru omogućavaju: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Upotrebu cjelokupnog frekvencijskog spektra lokalne petlje, ▪ Upotrebu dijela frekvencijskog spektra iznad govornog opsega lokalne petlje“.

Komentari na poglavlje 3.2 (Kontrola infrastrukture čiji se obim ne može lako udvostručiti)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
11.	Shodno geografskoj zastupljenosti pristupne mrežne infrastrukture Crnogorskog Telekomu na prostoru Crne Gore, bilo bi ekonomski neisplativo njeno repliciranje.	<u>(CT)</u> : Agencija o ovome nije vodila računa kada je određivala cijenu zakupa kablovske kanalizacije Crnogorskog Telekomu već je nametnula cijene koje apsolutno ne uzimaju u obzir sve troškoveizgradnje i održavanja iste	Argument se odnosi na cijene. Normalno, u troškovne cijene ne uključuju se svi troškovi, nego samo inkrementalni troškovi, uključujući WACC

Komentari na poglavlje 3.5 (Zaključak o procjeni postojanja operatora sa značajnom tržišnom snagom i ocjena efikasnosti tržišne konkurencije)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
12.	Postojanje značajne tržišne snage Crnogorskog Telekomu Agencija je utvrdila na osnovu tržišnog učešća od 100% koji je stabilan u posmatranom periodu, kao i analizom faktora uticaja, kao što su kontrola infrastrukture čiji obim nije	<u>(CT)</u> : Mišljenja smo da ovo nije dovoljno detaljna i objektivno sprovedena analiza na osnovu 4 izvedena i deskriptivna zaključka, s obzirom na obim mjera I obaveza koje nastoje da se nametnu SMP operatoru?	Agencija smatra da bi ostali kriterijumi mogli potencijalno samo još pojačati utvrdjenu tržišnu poziciju CT, a ni u kojem slučaju ne bi mogli uticati na postojanje značajne tržišne snage. Agencija nema indikacija na bazi kojih bi mogla smatrati da bi bilo koji od ostalih kriterijuma mogao potvrditi nešto drugačije oko samog statusa SMP. Već tržišno učešće i činjenica da ne

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekom	Komentar Agencije
	lako udvostručiti, ekonomije obima i stepen vertikalne integracije.		postoji otvoreno tržište, nego samo tržište za sopstvene potrebe, dovoljni su za utvrđivanje značajne tržišne snage. Takođe, Dokument Smjernice Evropske komisije iz 2002 godine kojim se Agencija rukovodila prilikom sprovođenja postupka definisanja i analize relevantnih tržišta u tački 78. ističe: „kod ocjene tržišne snage operatora na relevantnom tržištu MOGU se uzeti u obzir sledeći kriterijumi“.To znači da tržišni kriterijumi nisu kumulativni, nego se svaki od njih može upotrijebiti zajedno sa glavnim kriterijumom tržišnog učesća. U tom smislu, njihova upotreba ili neupotreba je u diskreciji regulatora. Takođe, "naročito" se nikako ne može interpretirati kao zahtjev da se u kombinaciju obuhvate svi kriterijumi, koji eksplicitno stoje u zakonu, nego uputstvo regulatorima da primarno vrše odabir tih kriterijuma čija lista nije kumulativna već taksativna.
13.	Agencija zaključuje da upotreba drugih kriterijuma u procjenjivanju značajne tržišne snage operatora na relevantnom tržištu nema značaj i ne bi mogla dati drugi rezultat o statusu značajne tržišne snage	<u>(CT):</u> Ukoliko se Agencija u ovoj analizi ne ograničava samo na infrastrukturu potrebnu za pružanje usluge širokopojasnog pristupa putem ADSL-a, i ukoliko ima pretenziju da obaveze nametnute analizom ovog tržišta prenese i na tržište zakupa infrastrukture u druge svrhe, nejasno je zašto u procesu analize nisu obuhvaćeni i ostali operatori koji raspolažu značajnim infrastrukturnim objektima, gdje prije svega mislimo na infrastrukturu u vlasništvu Radio Difuznog Centra, Mtela, EPCG i Promonte-a	Radi se o bivšoj monopolističkoj telefonskoj mreži CT koja je jedinstvena i nema ekvivalenta u smislu funkcionalnosti i pokrivenosti. Nijedna druga mreža nije u veleprodajnom smislu ekvivalent mreže petlji CT. Već u smislu definicije tržišta sa strane Evropske komisije radi se o fizičkoj <i>pristupnoj</i> infrastrukturi, što znači da se radi o fizičkoj pristupnoj mreži, koja u slučaju radio pristupnih servisa ne postoji, jer se pristupni dio pruža putem radio talasa. Infrastrukturni objekti naravno nisu dovoljni kako bi se pružao pristupni dio mreže krajnjim korisnicima. Dalje, pristupne mreže na bazi radio talasa ne mogu se izdvojiti (putem npr. pristupa baznim stanicama) kako je to moguće sa lokalnom petljom – i zbog toga u veleprodajnom smislu ne mogu biti supstituti..

Komentari na poglavlje 4.3.2 (Prenošenje značajne tržišne snage na necjenovnim osnovama)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekom	Komentar Agencije
14.	Agencija smatra da bi Crnogorski telekom, kao operator sa značajnom tržišnom snagom i vertikalno integrisani operator, u odsustvu regulacije, mogao da nudi drugim potencijalnim operatorima veleprodajnu uslugu nižeg kvaliteta od nivoa koji bi nudio svom maloprodajnom dijelu i na taj	<u>(CT):</u> Ko i kojim konkretnim metodama utvrđuje kvalitet usluga?	Ovo se odnosi na vrijeme za pružanje informacija o lokalnoj petlji, vrijeme priključivanja, rokove otklanjanja kvarova i sl.

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	način vrši diskriminaciju kvalitetom usluga, čime bi se vršio direktan uticaj na percepciju i povjerenje krajnjih korisnika, što bi uzrokovalo prestanak korišćenja usluge od strane krajnjih korisnika.		

Komentari na poglavlje 5.1.1 Obaveza obezbjeđivanja preglednosti)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
15.	Crnogorski Telekom mora Agenciji dostavljati detaljne izvještaje sa svim relevantnim pokazateljima efikasnosti pružanja usluga (eng. <i>Key Performance Indicators</i> - KPI) i to natromjesečnom nivou ili po potrebi na zahtjev Agencije.	<u>(CT):</u> Smatramo da je dostavljanje izvještaja jednom godišnje sasvim uobičajena i primjerena praksa i to po unaprijed definisanim standardima i parametrima koji su egzaktno mjerljivi	Dostavljanje i objavljivanje KPI parametara predstavlja ključni element za sprečavanje potencijalne diskriminacije koju može sprovesti SMP operator. Definicije KPI parametara će dati operatori, a iste moraju biti u skladu sa relevantnim međunarodnim standardima i preporukama. Agencija zadržava pravo, da od operatoru, traži I izvještaje o nekim drugim KPI parametrima, ukoliko se za tim ukaže potreba. Agencija ocjenjuje da je izvještavanje na kvartalnom nivou potpuno razumna mjera, kako bi Agencija mogla reagovati na odgovarajući način u slučaju da za tim postoji potreba. Agencija smatra da je dostavljanje izvještaja jednom godišnje nedovoljno, a takođe nije jasno na koju praksu se poziva CT u svom komentaru, s obzirom da se u raznim državama primjenjuje različita praksa
16.	Nametanje obaveze nediskriminatornosti je moguće samo u slučaju transparentnog prikaza svih informacija i uslova potrebnih za izdvojeni pristup lokalnoj petlji	<u>(CT):</u> Ovo zahtijeva implementaciju nove inventory baze podataka, što zahtijeva mnogo vremena i ulaganja ,a za realizaciju ovog zahtjeva je prvenstveno potrebno precizirati međusobne obaveze operatora (na kojem nivou je potrebno voditi evidenciju resursa, na nivou opreme ili servisa, definicija evidencije krajnjih korisnika u smislu prijave i otklanjanja smetnji i td.)	Baza podataka ne koristi samo alternativnim operatorima nego i samome CT. Od stanja baza u CT zavisi, koliko treba uložiti u takvu bazu, a bitno je da bez takve baze operatori danas ne mogu više adekvatno nuditi servise ni sebi, ni korisnicima, ni alternativnim operatorima.
17.	Agencija smatra da bi, saglasno obavezama transparentnosti i nediskriminatornosti, a u skladu sa čl.47 st.2 tč.9 – vezano za mjere u okviru obaveze transparentnosti - gore, bilo potrebno da se Crnogorski Telekom obaveže da operatorima omogućava pristup informacijama preko informacionog sistema.	<u>(CT):</u> Pristup informacijama preko informacionog sistema je mjera kojom se Crnogorskom Telekomu nameću obaveze koje nisu proporcionalne efektu istih. Ovakav informacioni sistem, na način na koji je zamišljen od strane Agencije, treba da sadrži podatke kojima CT trenutno ne raspolaže i za čije je prikupljanje, obradu i sistematizaciju potrebno značajno vrijeme i resursi	Troškovi sistema ne mogu služiti kao razlog ukidanja osnovnog zahtjeva nediskriminacije, tj jednakog pristupa informacijama. Poštovanje regulacije naravno ima za rezultat troškove, a sa druge strane regulacija obezbjeđuje konkurentno tržište sa više mogućnosti biranja za krajne korisnike i, na kraju, manje troškove za društvo kao cijelinu.

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
		<p>koje sebi ne možemo da priuštimo.</p> <p>Takođe, obavezama koje su nametnute u daljem tekstu ovog člana, CT je dužan da sve podatke koji bi se našli na ovom informacionom sistemu dostavi operatoru na njegov zahtjev i uz poštovanje ugovora o povjerljivosti, u propisanim rokovima. Na ovaj način, operatori nisu uskraćeni za potrebne podatke, a CT nije u obavezi da pravi generalnu bazu podataka na cijeloj teritoriji relevantnog tržišta, iako za velikom većinom neće postojati interes od strane operatora (u skladu sa podacima korišćenja LLU usluge u regionu i EU)</p>	
18.	<p>Agencija smatra da Crnogorski telekom treba da objavi troškovnik predmetnih radova za sve radove koje izvodi prilikom realizacije kolokacijskog prostora, kako bi isti bio transparentan i svim operatorima prilikom plaćanja troškova pripreme i stavljanja na raspolaganje kolokacijskog prostora</p>	<p>(CT): Smatramo da je nametanje ove obaveze neodgovarajuće budući da javno objavljivanje troškovnika može uticati na buduće tenderske procedure i izbor najpovoljnijih ponuđača od strane CT-a</p>	<p>U svakom slučaju, objavljivanje troškovnih cijena je osnov efikasne regulacije u svim evropskim zemljama. Problemi na tenderima na koje se CT poziva puno su manji i hipotetički problem. Sa druge strane, objavljene cijene nemaju uticaj na ponude CT na komercijalnim tenderima.</p>
19.	<p>Referentna ponuda za pristup lokalnoj petlji mora biti jasno definisana, i sadržati ...3. Informacije o pristupnoj mreži i lokacijama glavnih razdjelnika</p>	<p>(CT): Opet ponavljamo molbu da razmorate naš zahtjev da ne objavljujemo informacije o čitavoj pristupnoj mreži. CT ne posjeduje sve ove podatke i smatramo da nije realno očekivati da ih sve prikupi u bliskoj budućnosti. Ovu obavezu CT može preuzeti samo u vidu odgovora na konkretan zahtjev korisnika.</p>	<p>Iako to može biti vezano sa poteškoćama, i CT bi trebao razumjeti da predviđene mjere nemaju puno smisla bez transparentnih informacija koje omogućavaju konkurentima da planiraju posao.</p>
20.	<p>...10. Kolokacija (fizička kolokacija, udaljena kolokacija, virtuelna kolokacija, ulaz kabla, vođenje kabla, posredni razdjelnik/glavni razdjelnik, pravila korišćenja kolokacijskog prostora, sigurnosne mjere i norme, karakteristike opreme i moguća ograničenja korišćenja u kolokacijskim prostorima, uslovi pristupa za osoblje operatora korisnika relevantne usluge, pravila za raspodjelu prostora u slučaju ograničenog kolokacijskog prostora i definisanje alternativnih tehničkih uslova pristupa i korišćenja lokalnih petlji, uslovi za uvid u stanje lokacija u pogledu kolokacije, obaveza operatora da omogućući priključenje</p>	<p>(CT): Prilikom definisanja ovih stavki potrebno je uzeti u obzir procedure koje CT ima u dijelu standarda zaštite podataka i standarda bezbjednosti, kao i ostale faktore koji značajno mogu uticati na dostupnost pojedinih lokacija u kojima ne postoje potrebni tehnički ili drugi preduslovi za realizaciju traženih zahtjeva.</p>	<p>Smisao RUO je baš u tome da CT definiše uslove. Naravno, ti uslovi ne mogu biti diskriminatorski ali onemogućavaju CT da stvara tehničke probleme.</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	na elektro-energetsko napajanje i elektronsku komunikacionu mrežu operatora kao i druge uslove potrebne za redovni rad korisnika kolokacije, najmanje vrijeme trajanja kolokacije)		
21.	Informacioni sistemi (opis usluge, uslovi pristupa sistemima podrške, informacionim sistemima i bazama podataka operatora za pristup mreži u cilju podnošenja zahtjeva, održavanje, otklanjanje kvarova i naplatu, kao i uslovi korišćenja IT sistema)	<u>(CT): Već komentarisano</u>	Baza podataka ne koristi samo alternativnim operatorima nego i samome CT. Od stanja baza u CT zavisi, koliko treba uložiti u takvu bazu, a bitno je da bez takve baze operatori danas ne mogu više adekvatno nuditi servise ni sebi, ni korisnicima, ni alternativnim operatorima
22.	Agencija smatra da je potrebno da se Crnogorskom telekomu, s obzirom da mu je naređena obaveza nediskriminatornosti, u skladu sa članom 44 stav 2 ZEK, naredi obaveza da u roku od 90 dana od stupanja na snagu Rješenja iz člana 43 ZEK mora objaviti Referentna ponuda za pristup lokalnoj petlji. U slučaju da Agencija utvrdi da je objavljena Referentna ponuda u suprotnosti sa naloženim obavezama ili da ista nije u skladu sa odredbama ZEK, može zatražiti izmjenu iste u svrhu ostvarivanja regulatornih načela i ciljeva u slučaju da ponuda iz stava 2 ovog člana ne odgovara ZEK ili uslovima na tržištu. Nakon sprovedene javne rasprave, Agencija može rješenjem narediti njenu izmjenu u roku do 30 dana.	<p><u>(CT):</u> Pristup lokalnoj petlji je potpuno nova usluga na velprodajnom tržištu u Crnoj Gori. Takođe, radi se o možda i najkompleksnijoj usluzi od svih usluga koje se namjeravaju implementirati u ovom procesu analize tržišta.</p> <p>Smatramo nepraktičnim i kontraproaktivnim nametanje ovako detaljnih zahtjeva u pogledu Referentne ponude. Upoznati smo sa Direktivom o pristupu 2002/19, ali smatramo da bukvalno preslikavanje ovih obaveza na slučaj našeg tržišta na kojem se prvi put uvodi ova usluga može biti samo kontraproaktivno. Kao što ste i sami više puta napomenuli, Ref. ponude su promjenjivi dokumenti koji će biti usklađivani sa iskustvima iz prakse i iluzorno je (i nemoguće) očekivati da CT prije nego i počne sa primjenom ove usluge u praksi može na ovako detaljan način razraditi sve mehanizme njenog funkcionisanja.</p> <p>Iz ovog razloga, predlažemo da se lista od 28 tačaka maksimalno redukuje na osnovu daljih usgalašavanja Agencije i CT-a, a da se u naknadnim iteracijama postepeno dopunjuje onim segmentima koji su se nametnuli na osnovu iskustva u praksi.</p> <p>Takođe, generalno ,zahtjev CT-a je da se rok za donošenje svih Referentnih ponuda koje se odnose na servise koji se po prvi put implementiraju u Crnoj Gori (Bitstream, LLU, CPS) produži na najmanje 180 dana od dana donošenja rješenja. Insistiranjem da se sve ponude donesu u roku od 90 dana svjesno ćete nam nametnuti obavezu za koju i sami od početka znate da ne može biti implementirana sa naše strane</p>	Ako uzmemo u obzir činjenicu da Crna Gora što prije treba da omogući pristup lokalnoj petlji, Agencija je u obavezi da, shodno razvoju čitavog društva u Crnoj Gori, što prije primijeni efikasne mjere.
23.	Agencija smatra da je potrebno da se Crnogorskom Telekomu odredi obaveza da	<u>(CT):</u> Ranije komentarisano	Dostavljanje I objavljivanje KPI parametara predstavlja ključni element za sprečavanje potencijalne diskriminacije koju može

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
	dostavlja Agenciji detaljne izvještaje sa svim relevantnim pokazateljima efikasnosti KPI (eng. Key Performance Indicators) Agencija smatra da izvještaj o KPI vrijednostima posebno mora sadržati sledeće:		<p>sprovoditi SMP operator. Prosječno vrijeme je značajan pokazatelj eventualne diskriminacije za usluge koje se pružaju drugim operatorima I za sopstvene potrebe, kao I između različitih operatora (npr. SMP operator može drugom operatoru obezbijediti određene usluge na kraju roka definisanog ugovorom, dok drugim operatorima ili za svoje potrebe iste usluge može obezbijediti znatno prije tog roka). Na osnovu tog pokazatelja Agencija može preduzeti odgovarajuće mjere kako bi spriječila takvo ponašanje SMP operatora.</p> <p>Definicije KPI parametara moraju biti u skladu sa relevantnim međunarodnim standardima I preporukama. A Agencija zadržava pravo, da od operatora, traži I izvještaje o nekim drugim KPI parametrima, ukoliko se za tim ukaže potreba.</p> <p>Agencija ocjenjuje da je izvještavnje na kvartalnom nivou potpuno razumna mjera, kako bi Agencija mogla reagovati na odgovarajući način u slučaju da za tim postoji potreba. Agencija smatra da je dostavljanje izvještaja jednom godišnje nedovoljno, a takođe nije jasno na koju praksu se poziva CT u svom komentaru, s obzirom da se u raznim državama primjenjuje različita praksa</p>
24.	Stavljanje lokalne petlje na raspolaganje – prosjek (u danima po operatoru)	(CT): CT je dužan da to uradi u ugovorom definisanom roku, a predviđeni su i penali za kašnjenje. Zašto je važno prosječno vrijeme?	Prosječno vrijeme je dobar pokazatelj servisiranja alternativnih operatora u odnosu na CT korisnike, tj. da li su alternativni operatori servisirani u krajnjem dozvoljenom vremenu, a CT korisnici u puno boljem prosječnom vremenu. Zbog toga je praćenje prosječnog vremena predviđeno i u ERG dokumentima.
25.	Prosječno vrijeme uspostave usluge (kolokacije ili pristupa lokalnoj petlji)	(CT): CT je dužan da to uradi u ugovorom definisanom roku, a predviđeni su i penali za kašnjenje. Zašto je važno prosječno vrijeme?	Prosječno vrijeme je dobar pokazatelj servisiranja alternativnih operatora u odnosu na CT korisnike, tj. da li su alternativni operatori servisirani u krajnjem dozvoljenom vremenu, a CT korisnici u puno boljem prosječnom vremenu. Zbog toga je praćenje prosječnog vremena predviđeno i u ERG dokumentima.
26.	Prosječno vrijeme otklanjanja kvara kod usluge pristupa lokalnoj petlji	(CT): CT je dužan da to uradi u ugovorom definisanom roku, a predviđeni su i penali za kašnjenje. Zašto je važno prosječno vrijeme?	Prosječno vrijeme je dobar pokazatelj servisiranja alternativnih operatora u odnosu na CT korisnike, tj. da li su alternativni operatori servisirani u krajnjem dozvoljenom vremenu, a CT korisnici u puno boljem prosječnom vremenu. Zbog toga je praćenje prosječnog vremena predviđeno i u ERG dokumentima.
27.	U okviru obaveze transparentnosti, koja je komplementarna sa obavezom	(CT): Potrebno pojašnjenje (poželjno sa primjerom)	NPR. petlje koje su vezane na multipleksere nisu upotrebljive

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	nediskriminacije, i uklonile potencijalne prepreke na cjenovnim i nečjenovnim osnovama, Crnogorski Telekom ima obavezu da svim operatorima sa kojima ima sklopljen ugovor za pristup izdvojenoj lokalnoj petlji, dostavi/omogući uvid u sledeće:Informacije o postojanju sekundarne opreme za višestruko korišćenje lokalne petlje u pristupnoj mreži Crnogorskog Telekomu (informacija je li pojedina lokalna petlja realizovana aktivnom opremom ili ne)		za ADSL, i potrebno je tražiti druga rešenja.
28. Podatke o geografskoj pokrivenosti po pojedinom glavnom razdjelniku Crnogorskog Telekomu ili drugoj odgovarajućoj opremi u fiksnoj telefonskoj mreži, u obliku geografskih karata ili popisu ulica koje su pokrivene pojedinim glavnim razdjelnikom Crnogorskog Telekomu ili s drugom odgovarajućom opremom u fiksnoj telefonskoj mreži	(CT): Navedene informacije CT nema objedinjene ni za svoje potrebe, teško je procijeniti koliko je potrebno vremena za obezbeđivanje ovih podataka i da li ih je uopšte moguće u potpunosti ažurirati	Baza podataka ne koristi samo alternativnim operatorima nego i samome CT. Od stanja baza u CT zavisi, koliko treba uložiti u takvu bazu, a bitno je da bez takve baze operatori danas ne mogu više adekvatno nuditi servise ni sebi, ni korisnicima, ni alternativnim operatorima.
29.	U pogledu prepreka na cjenovnim osnovama, Agencija smatra, da bi Crnogorski Telekom, kao operator sa značajnom tržišnom snagom na relevantnom tržištu i vertikalno integrisani operator, u odsustvu regulacije, mogao nuditi veleprodajnu uslugu svom maloprodajnom dijelu po nižim cijenama u odnosu na druge operatore, čime bi direktno uticao na maloprodajne cijene, prenoseći svoju značajnu tržišnu snagu na vezano maloprodajno tržište. Agencija smatra da bi Crnogorski Telekom, u odsustvu regulacije odnosno obaveze transparentnosti, unakrsnim subvencioniranjem na veleprodajnom nivou mogao naplaćivati usluge po cijeni iznad troška, kako bi uslugu na maloprodajnom vezanom tržištu ponudio po cijeni ispod troška.	(CT): Predlažemo da se ovo tretira kroz Ugovor o pristupu lokalnoj petlji u kojem bi se precizirali način dostavljanja zahtjeva za informacijama, kao i rokovi u kojem CT na iste treba da odgovori. Ukoliko ovo ostane kao generalna obaveza, i ukoliko CT bude suočen sa mnoštvom nerazumno obimnih i istovremenih zahtjeva, unaprijed se stvara okvir koji će u praksi biti nefunkcionalan što nije interes nijedne od zainteresovanih strana, a ponajmanje Agencije. Takođe, ovdje treba biti precizan u formulacijama, vodeći računa o povjerljivosti informacija u vlasništvu CT-a	Odgovornost CT je da osigura informacije za sebe i za druge na nediskriminatoran način. Nije razumljivo kako bi mogle informacije i postupci koje su CT potrebne za sopstvene potrebe postati problematične samo zbog toga jer ih traže drugi operatori. Sa druge strane, uslove pružanja usluge može na nediskriminatoran način CT da uredi u referentnoj ponudi

Komentari na poglavlje 5.1.2. (Obaveza nediskriminatornosti)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
30.	... Ako Crnogorski Telekom utvrdi da primljeni zahtjev za zasnivanjem Ugovora o izdvajanju lokalne petlje ne sadrži sve potrebne podatke, zatražiće od operatora korisnika dopunu tog zahtjeva u roku od 15 radnih dana.	<u>(CT)</u> : Ovdje je riječ o zahtjevima za sklapanje Ugovora, a ne o pojedinačnim zahtjevima za izdvajanje petlje, ukoliko dobro razumijemo kontekst	Misli se na „sklapanje Ugovora o izdvajanju lokalne petlje“
31.	Postojeća lokalna petlja koja se trenutno ne koristi biće realizovana u roku od 20 dana od dana prijema zahtjeva za izdvajanje pojedine lokalne petlje. Novorealizovanu lokalnu petlju potrebno je označiti sa odgovarajućom oznakom koja se odnosi na određenog operatora korisnika i identifikacionu oznaku (ID) izdvojene lokalne petlje.	<u>(CT)</u> : Potrebno precizirati šta znači „trenutno se ne koristi“	Ovo se odnosi na postojeću lokalnu petlju, koja nije zauzeta i označena identifikacionom oznakom operatora koji je koristi. Shodno tome mijenja se tekst dokumenta kako slijedi: „Postojeća lokalna petlja koja nije zauzeta i označena identifikacionom oznakom operatora koji je koristi, biće realizovana u roku od 20 dana od dana prijema zahtjeva za izdvajanje pojedine lokalne petlje. Novorealizovanu lokalnu petlju potrebno je označiti sa odgovarajućom oznakom koja se odnosi na određenog operatora korisnika i identifikacionu oznaku (ID) izdvojene lokalne petlje“
32.	...Crnogorski Telekom mora pružiti operatoru korisniku pristup izdvojenoj lokalnoj petlji u roku od najviše 10 radnih dana od dana prijema potpunog zahtjeva za izdvajanje pripadajuće lokalne petlje. Postojeća lokalna petlja koja se trenutno ne koristi biće realizovana u roku od 20 dana od dana prijema zahtjeva za izdvajanje pojedine lokalne petlje.	<u>(CT)</u> : Ovaj rok je u suprotnosti sa rokovima koji se pominju u narednim tačkama, a takođe je i nefunkcionalan u praksi. Naime, CT ne može dobiti rokove koji se vežu za podnošenje zahtjeva, već rokovi moraju teći od dana prihvatanja ponude. Dakle, ako CT treba da odgovori u pisanom obliku u roku od 6 radnih dana i pošalje operatoru tražene informacije, CT ne može realizovati uslugu u roku od 10 dana. Iz ovog razloga, ovaj stav treba korigovati na sljedeći način: “Crnogorski Telekom mora pružiti operatoru korisniku pristup izdvojenoj lokalnoj petlji u roku od najviše 10 radnih dana od dana kad operator u pisanom obliku potvrdi da prihvata ponudu CT-a za pristup lokalnoj petlji”	CT treba da ima u vidu da je cilj učiniti postupke što jednostavnijim i efikasnijim u praksi. Praksa potvrđivanja i pisane izmjene dokumenata u te svrhe nije najbolje rješenje.
33.	Crnogorski Telekom će na zahtjev operatora korisnika, koji već ima implementiranu kolokaciju za uslugu pristupa lokalnoj petlji na lokaciji lokalne pristupne tačke za međupovezivanje, bez odgađanja omogućiti implementaciju kolokacije za usluge međupovezivanja, na način da se za potrebe	<u>(CT)</u> : Potrebno pojašnjenje (ukoliko je moguće sa primjerom)	Agencija smatra da je navedeni tekst dovoljno jasan .

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	interkonekcije može koristiti postojeći zakupljeni prostor u kolokaciji koji se koristi za uslugu pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji, već instalirani telekomunikacioni orman kao i postojeće napajanje električnom energijom i klimatizacija. U tom slučaju uspostave kolokacije za usluge interkonekcije na lokaciji na kojoj je već uspostavljena kolokacija za uslugu pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji, operator korisnik je u cjelosti odgovoran za prekid usluga međupovezivanja koje je nastupilo usled ispada mrežnog napajanja opreme operatora korisnika		
34.	Operatoru korisniku mora biti omogućeno da sam odabere dobavljača klimatizacionih uređaja na osnovu svojih poslovnih odluka kao izvođača radova postavljanja istih uz nadzor izvođača Crnogorskog Telekomu. Na taj način Agencija želi spriječiti zaračunavanje nepotrebnih troškova drugim operatorima, a samim time i osigurati povećanje konkurentnosti na maloprodajnom tržištu;	<p>(CT): Ovo je prihvatljivo u slučaju kada se radi o posebnoj prostoriji za kolokaciju ili prostoriji u kojoj ne postoji klimatizacija.</p> <p>U praksi, u većini slučajeva, prostor za kolokaciju će već biti klimatizovan i neće se raditi o fizički odvojenim sobama za kolokaciju. Iz tog razloga, treba izmijeniti ovaj član na način da se kaže da će u objektima u kojima već postoji klimatizacija, operator plaćati troškove klimatizacije srazmjerno instaliranoj snazi svoje opreme.</p>	<p>Prihvata se primjedba CT i, shodno tome, vrši se izmjena teksta dokumenta, tako što je isti dopunjen tekстом kako slijedi:</p> <p>„Operatoru korisniku, u slučaju kada se radi o posebnoj prostoriji za kolokaciju ili prostoriji u kojoj ne postoji klimatizacija, mora biti omogućeno da sam odabere dobavljača klimatizacionih uređaja na osnovu svojih poslovnih odluka kao izvođača radova postavljanja istih uz nadzor izvođača Crnogorskog Telekomu. Na taj način Agencija želi spriječiti zaračunavanje nepotrebnih troškova drugim operatorima, a samim time i osigurati povećanje konkurentnosti na maloprodajnom tržištu;“</p>
35.	Operatoru korisniku mora biti omogućeno da sam odabere dobavljača klimatizacionih uređaja na osnovu svojih poslovnih odluka kao izvođača radova postavljanja istih uz nadzor izvođača Crnogorskog Telekomu.	<u>(CT):</u> Predlažemo da se ova stavka izbriše ili da se održavanje ovih uređaja onda potpuno prenese na operatora	<p>Važno je da alternativni operator ima mogućnost da izbjegne neracionalne troškove. Shodno tome, prihvata se predlog CT, pa se vrši izmjena u tekstu dokumenta kako slijedi:</p> <p>„Operatoru korisniku mora biti omogućeno da sam odabere dobavljača klimatizacionih uređaja na osnovu svojih poslovnih odluka kao izvođača radova postavljanja istih uz nadzor izvođača Crnogorskog Telekomu, pri čemu se održavanje ovih uređaja potpuno prenosi na operatora“</p>
36.	Crnogorski Telekom će u pisanom obliku odgovoriti na prethodni zahtjev za informaciju o lokalnoj petlji u roku od 6 radnih dana po prijemu prethodnog	<u>(CT):</u> Ovo zahtijeva modifikaciju inventory baze i ogroman posao za CT. Predlažemo da se informativno izdavanje može zatražiti jedino uz prethodno dobavljeni pismeni zahtjev krajnjeg korisnika da je zainteresovan da određene servise putem izdvojenog pristupa lokalnoj petlji koristi od	Tehničke karakteristike uslovljavaju očekivani kvalitet. Konačno, CT će biti primoran da, koliko zbog zainteresovanosti alternativnih operatora, toliko i zbog svojih sopstvenih potreba što prije implementira odgovarajuću bazu

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
	zahtjeva. U svom odgovoru Crnogorski Telekom će obavijestiti operatora korisnika o dostupnosti, dužini, tehničkim karakteristikama (presjek kabla, tip izolacije, radni kapacitet, struktura po segmentima ukoliko lokalna petlja nije homogena, kao i faktor iskorišćenosti za korišćeni kabal) i to zasebno za svaku zatraženu lokalnu petlju	Operatora koji je zatražio podatke, kako CT ne bi bio blokiran velikim brojem informativnih zahtjeva operatora	podataka.
37.	U cilju osiguranja kontinuiteta sopstvenog poslovanja s jedne strane i podržavanja procesa operatora i korisnika sa druge strane, Crnogorski Telekom će ponuditi operatoru korisniku, na njegov zahtjev u roku od 15 dana od dana prijema istog, pristup operativnim IT sistemima u skladu sa međunarodnim standardima	(CT): Iz prethodno više puta navedenih razloga, predlažemo da se ova obaveza, za sada, izostavi i da se naknadno procijeni da li postoji potreba i mogućnost za nametanje iste	Baza podataka ne koristi samo alternativnim operatorima nego i samome CT. Od stanja baza u CT zavisi, koliko treba uložiti u takvu bazu, a bitno je da bez takve baze operatori danas ne mogu više adekvatno nuditi servise ni sebi, ni korisnicima, ni alternativnim operatorima.
38.	Maksimalno vrijeme za otklanjanje kvara je dva dana (48 sati) od trenutka započinjanja otklanjanja kvara	(CT): Potrebna detaljnija razrada, kao npr. da li se početak otklanjanja kvara računa od momenta završetka pripremnih radova? Da li operator treba da obave prethodno testiranje svog dijela mreže itd?	Rok otklanjanja kvara u principu treba da teče od prijave kvara na CT.
39.	Crnogorski Telekom mora elektronskim putem smjesta obavijestiti operatora o uklanjanju kvara/smetnje o kojoj ga je obavijestio, i pri tome dostaviti detaljan opis kvara i izvršenog posla. Crnogorski Telekom mora dokazati da kvar ne ulazi u njegove odgovornosti, već područje odgovornosti operatora. Agencija smatra da je određivanje navedene obaveze nužno jer operator na osnovu uklonjenog kvara/smetnji izvodi daljnje aktivnosti prema krajnjem korisniku. U slučaju da Crnogorski Telekom odmah ne obavijesti operatora o uklanjanju kvara/smetnji to znači da se operatoru zbog neznanja odugovlači postupak uklanjanja kvara/smetnji kod njegovog krajnjeg korisnika što slabi njegovu konkurentnost na maloprodajnom tržištu.	(CT): Kao što je i ranije navedeno, smatramo da je potrebno prethodno definisati područje odgovornosti drugog operatora i njegove obaveze priikom utvrđivanja smetnji tj. prije prosljeđivanja problema CT-u.	Te procedure može definisati referentna ponuda u više detalja. Međutim, ne može se smatrati da je za kvar odgovoran alternativni operator dok se ne utvrdi uzrok kvara. Zbog toga CT treba odmah pristupiti problemu.
40.	Prije sklapanja dogovora usluzi izdvojenog pristupa lokalnoj petlji sa Crnogorskim	(CT): Ovaj proces je već obuhvaćen procesom pregovaranja u vezi Ugovora po kojem CT treba da odgovori na potpun zahtjev u roku od 15 dana, a u	Ovdje se radi o procesu prije potpisivanja Ugovora. Radi se o dostavljanju osnovnih podataka potrebnih operatoru

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	Telekomom, operator korisnik može zatražiti u pisanom obliku od Crnogorskog Telekomu informacije o lokacijama glavnog razdjelnika namijenjenim za uslugu pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji, pod uslovom dostave potpisane izjave o povjerljivosti od strane operatora korisnika	roku od 45 dana da potpiše Ugovor. U tom periodu, na osnovu Ugovora o povjerljivosti, strane traže i razmjenjuju potrebne informacije. Uopšte nam nije jasno, gdje, u okviru ovog procesa, treba da stoji ovih 5 dana i još manje je jasno zašto se jedan proces koji je ionako teško završiti u Zakonom i Pravnikom predviđenom roku, treba dodatno i nepotrebno usložnjavati i ograničavati pojedine faze i međukorake u istom.	korisniku pod uslovom dostave potpisane izjave o povjerljivosti od strane operatora korisnika. Bitno je da CT dostavi podatke koji su značajni za odluku drugih operatora o izdvajanju petlji što je prije moguće i prema nediskriminatornim uslovima. Rok od 5 dana je uobičajen jer se radi o podacima sa kojima CT već raspolaže i nije ih teško pripremiti. S druge strane ne radi se o roku za potpisivanje ugovora jer operator neće sklopiti ugovor ako nema osnovnih informaciji o tome gdje i kako se mogu pružati servisi. Shodno tome, vrši se izmjena u tekstu dokumenta, tako da se formulacija „Prije sklapanja dogovora usluzi izdvojenog pristupa lokalnoj petlji“ mijenja formulacijom „Prije potpisivanja Ugovora o pristupu lokalnoj petlji“
41.	Broj kanala po lokaciji glavnog razdjelnika	(CT): Nije jasno o kojim se kanalima radi?	Radi se o broju petlji, pa je, shodno primjedbi CT, izvršena promjena u tekstu dokumenta tako da se „Broj kanala“ mijenja u „Broj petlji“.
42.	Geografsku pokrivenost po pojedinom glavnom razdjelniku Crnogorskog Telekomu, u obliku geografskih karata ili popisu ulica koje su pokrivene pojedinim glavnim razdjelnikom Crnogorskog telekoma	(CT): Kao što je već napomenuto CT ne posjeduje ove podatke za sve razdjelnike ine posjeduje sistem koji bi podražao geografski informacioni sistem GIS iz kojeg bi crpili sve potrebne podatke. CT takođe ne posjeduje ni adekvatan popis ulica. Implementacija GIS-a zahtijeva angažovanje značajnih materijalnih i drugih resursa CT-a.	CT sigurno radi na pripremi takvog sistema, a sa druge strane bitno je da su svi podaci o pokrivenosti petljama, koje CT ima u bilom kom obliku raspoloživi i alternativnim operatorima.
43.	Crnogorski Telekom je obavezan da u roku od 15 dana od dana odbijanja zahtjeva operatoru korisniku da posebno obrazloženje razloga odbijanja, kao i ako postoje tehničke mogućnosti predloži drugu vrstu kolokacije. Kopiju navedenog dopisa o odbijanju zahtjeva Crnogorski Telekom će poslati Agenciji.	(CT): Ovo ne može biti obaveza CT-a	Odbijanje od strane CT uz obrazloženje, i obaveza CT da, ukoliko postoje tehničke mogućnosti predloži drugu vrstu kolokacije, ne isključuje mogućnost da alternativni operator zahtijeva i druge tehničke mogućnosti I drugu vrstu kolokacije.
44.	U slučaju odbijanja zahtjeva za kolokaciju zbog nedostupnosti kolokacije i zajedničkog korišćenja opreme u trenutku podnošenja zahtjeva operatora korisnika za kolokaciju, sljed nemogućnosti Crnogorskog Telekomu da pruža pristup toj opremi i/ili prostorijama zbog obaveza koje proizilaze iz prethodno sklopljenih ugovora s drugim	(CT): U prethodnom stavu je rečeno da je rok za odgovor 30 dana, a rok za obrazloženje odbijanja 15 dana. Ovaj stav unosi dodatnu konfuziju u tekst i predlažemo njegovo brisanje	Ne radi se o istim rokovima, dakle teško bi rekli da se radi o konfuziji. Nije rok za odgovor 30 dana, nego je rok za ponudu za kolokaciju 30 dana. Onda je sve jasno.

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	operatorima korisnicima, Crnogorski Telekom je obavezan da dostavi operatoru korisniku obavještenje o odbijanju zahtjeva u roku od 10 dana od dana prijema zahtjeva. Crnogorski Telekom će, ako je to tehnički izvodljivo, dostaviti operatoru korisniku, uz detaljno obrazloženje razloga odbijanja zahtjeva, predlog druge vrste kolokacije ili zajedničke upotrebe opreme, u roku od 15 dana od dana odbijanja zahtjeva. Operatoru korisniku koji najkasnije u roku od 30 dana prihvati drugu vrstu kolokacije ili zajedničke upotrebe opreme, Crnogorski Telekom će najkasnije u roku od 5 dana obavještenja o prihvatanju predloga druge vrste kolokacije ili zajedničke upotrebe opreme, dostaviti pripadajuću ponudu		
45.	Rok za uspostavu kolokacije zavisi od vrste tražene kolokacije (fizičke, udaljene ili virtualne), i isti ne može biti duži od 60 dana od dana prijema obavijesti operatora korisnika o prihvatanju ponude za kolokaciju, odnosno u slučaju uspostave proširenja kolokacije rok za uspostavu neće biti duži 30 dana od dana prijema obavještenja operatora korisnika o prihvatanju ponude za proširenje kolokacije, pod uslovom da je operator korisnik prethodno izvršio plaćanja, odnosno realizovao izabrani instrument osiguranja plaćanja. Ako je za postavljanje kolokacijske opreme i/ili izgradnju kolokacijskih prostorija potrebno pribaviti građevinsku dozvolu, rok za uspostavu kolokacije počinje teći od dana konačnosti građevinske dozvole. U roku od najviše 15 dana od dana prijema obavještenja o prihvatanju ponude, Crnogorski telekom i operator korisnik će potpisati ugovor o pružanju kolokacijskih usluga koji će obuhvatiti sve kolokacije koje su	<u>(CT):</u> Virtualna kolokacija zahtijeva postojanje stalne ekipe u CT (sada angažujemo outsourcing firmu po potrebi), što predstavlja dodatne troškove koji nisu proporcionalni efektu koji se želi postići	Postoji mogućnost da udaljenu kolokaciju pripremi operator, a sa druge strane CT treba biti spreman da napravi svoj dio posla, to znači posebno linkove do udaljene kolokacije. Ukoliko nudi ovu uslugu, CT je dužan da ispunji određene uslove, bez obzira na način interne organizacije pojedinačnih poslova i angažmana radne snage. Bitno je da CT dostavi podatke koji su značajni za odluku drugih operatora o izdvajanju petlji što prije moguće i prema nediskriminatornim uslovima. 5 dana je uobičajen rok jer se radi o podacima sa kojima CT već raspolaže i nije ih teško pripremiti. S druge strane ne radi se o roku za potpisivanje ugovora, jer operator neće sklopiti ugovor ako nema osnovnih informacija o tome gdje i kako se mogu pružati servisi.

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	dogovorene između Crnogorskog Telekoma i operatora korisnika, zajedno sa naznačenim rokom za dostavu izabranog instrumenta osiguranja plaćanja. Crnogorski Telekom će najkasnije u roku od 5 radnih dana od dana prijema potpisanog ugovora o pružanju kolokacijskih usluga od strane Crnogorskog Telekoma izdati operatoru korisniku predračun za ugovorene kolokacije. Rok za plaćanje izdatog predračuna za ugovorene kolokacije iznosi 8 radnih dana od dana izdavanja predračuna od strane Crnogorskog Telekoma		
46.	Crnogorski Telekom mora u roku od 4 mjeseca na zahtjev operatora omogućiti instalaciju brojila za mjerenje stvarne upotrebe struje za sve već izgražene kolokacijske prostore	<u>(CT):</u> Potrebno uzeti u obzir potencijalni problem sa EPCG, poseban problem su objekti koji nijesu vlasništvo CT i to važi kao generalna napomena u razmatranoj oblasti	Naravno, rokovi se mogu produžiti kad se radi o okolnostima koje su van moći CT. Sa druge strane, CT treba učiniti sve što je moguće da bi se takva kašnjenja izbjegla
47.	Crnogorski Telekom mora u roku od 30 dana od dana primopredaje kolokacijskog prostora unaprijed uplaćeni iznos za pripremu i stavljanje na raspolaganje kolokacijskog prostora uskladiti sa stvarnim troškovima na način da operatorima izvrši povraćaj viška uplaćenih sredstava. Prilikom izrade procjene ukupnih troškova u ponudi za kolokacijske usluge, Crnogorski Telekom je obavezan da koristi jedinične cijene materijala iz izlaznih stavki svog službenog finansijskog sistema na dan izrade ponude.	<u>(CT):</u> Razmotriti varijantu da li da se ide sa predračunom ili da se ostavi mogućnost naplate ovih troškova od bankarske garancije ili depozita.	U svakom slučaju treba preferirati varijante gdje alternativni operatori što je moguće manje unaprijed plaćaju.
48.	Agencija predlaže da se odrede samo naknade u slučaju kašnjenja sa isporukom usluga koje se odnose na osnovne obaveze pri pružanju usluge, dok su kazne za nepoštovanje ostalih rokova određene u skladu sa odredbama ZEK	<u>(CT):</u> Smatramo da je potrebno precizno definisati i obaveze drugih operatera (npr. u dijelu ispitivanja ispravnosti svoje opreme prije prijave kvara CT-u i sl.)	Zahtjeve u vezi toga može CT staviti u referentnu ponudu, pod uslovom da su objektivni i nediskriminatori.
49.	Crnogorski Telekom je obavezan za svaku lokalnu petlju bez potrebe rada na lokaciji krajnjeg korisnika da isplati naknadu za svaki dan zakašnjenja u isporuci	<u>(CT):</u> Poptuno neprimjeren iznos penala po našem mišljenju. U praksi zasnovanoj na Ugovorima o svim servisima koji se zaključuju na komercijalnoj osnovi sa najeminentnijim međunarodnim operatorima nismo	Penali su nužni i preporučeni sa strane ERG baš zbog toga jer CT ima značajnu tržišnu snagu, i moglo bi mu se isplatiti kašnjenje, čime bi operatorima efektivno blokirao pristup na tržište. Baš zbog toga bi kazne trebalo da budu ozbiljnije nego

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	pojedinačne lokalne petlje, i to na način da za prvih 10 dana kašnjenja plaća ugovornu kaznu u visini 50% od mjesečne naknade za korišćenje izdvojene lokalne petlje po danu zakašnjenja za svaki pojedini dan, kao i od 11.dana kašnjenja nadalje 150% mjesečne naknade za korišćenje izdvojene lokalne petlje za svaki pojedini dan;	se susreli sa penalima koji na dnevnoj osnovi iznose više od 5% ugovorene mjesečne cijene	u međunarodnom saobraćaju gdje stranke često imaju jak obostrani interes
50.	Ukoliko Crnogorski Telekom ne dostavi operatoru ponudu za lokaciju unutar propisanog roka obavezan je operatoru isplatiti za prvih 10 dana kašnjenja 50 EUR po danu kašnjenja, a od 11.dana kašnjenja nadalje 100 EUR po danu zakašnjenja	(CT): Vjerovatno se radi o iznosima koje su uzeti iz prakse zemalja u kojima je i GDP/capita i ARPU u oblasti elek. komunikacija nekoliko puta veći nego u Crnoj Gori. Smatramo da su u ovakvi penali zaista neprimjereni i naš predlog je da u ovom slučaju isti iznose 5 odnosno 10 EUR/danu, čime bi još uvijek operator zaradio više na osnovu penala za dva-tri dana nego što bi CT imao profit od zadržavanja korisnika za čitav mjesec. Čak i sa ovim iznosom Agencija obezbjeđuje cilj da CT nema komercijalni interes da odugovlači procesuiranje zahtjeva korisnika. Predložene kazne su potpuno disproporcionalne cijenama usluge i generalnim finansijskim parametrima na crnogorskom tržištu telekomunikacija i kao takve su neprihvatljive za CT.	Ovaj zahtjev se može djelimično uvažiti, ali svakako treba da ima ulogu značajne opomene koja će primorati CT da ispuni propisane obaveze. Agencija je nakon primjedbe CT ponovo razmotrila iznose za penale i konačan stav je da je njihov iznos koji odgovara polovini predloženog iznosa prihvatljiv. Takođe smatramo da je iznos koji je CT predložio nedovoljan da bi garantovao adekvatnu motivaciju za blagovremeno izvršavanje propisane obaveze. Shodno navedenom, tekst dokumenta se mijenja kako slijedi: „Ukoliko Crnogorski Telekom ne dostavi operatoru ponudu za lokaciju unutar propisanog roka obavezan je operatoru isplatiti za prvih 10 dana kašnjenja 25EUR po danu kašnjenja, a od 11.dana kašnjenja nadalje 50EUR po danu zakašnjenja“.
51.	Crnogorski Telekom je obavezan operatoru isplatiti za svaki dan kašnjenja u realizaciji kolokacije naknadu za kašnjenje i to na način da za prvih 10 dana kašnjenja operatoru obavezan plaćati 50 EUR po danu kašnjenja, a od 11.dana kašnjenja nadalje 250 EUR po danu zakašnjenja	(CT): Isti komentar kao i u prethodnom slučaju	Ovaj zahtjev se može djelimično uvažiti, ali svakako treba da ima ulogu značajne opomene koja će primorati CT da ispuni propisane obaveze. Agencija je nakon primjedbe CT ponovo razmotrila iznose za penale i konačan stav je da je njihov iznos koji odgovara polovini predloženog iznosa prihvatljiv. Takođe smatramo da je iznos koji je CT predložio nedovoljan da bi garantovao adekvatnu motivaciju za blagovremeno izvršavanje propisane obaveze, Shodno navedenom, tekst dokumenta se mijenja kako slijedi: „Crnogorski Telekom je obavezan operatoru isplatiti za svaki dan kašnjenja u realizaciji kolokacije naknadu za kašnjenje i to na način da za prvih 10 dana kašnjenja operatoru obavezan plaćati 25EUR po danu kašnjenja, a od 11.dana kašnjenja nadalje 125EUR po danu zakašnjenja“
52.	U slučaju zakašnjenja u otklanjanju kvarova unutar 48 sati od isteka maksimalnog predviđenog vremena za otklanjanje kvara	(CT) Smatramo da treba uzeti u obzir slučajeve kada CT usled više sile ili nekih drugih realnih okolnosti nije u mogućnosti da pristupi lokaciji i	Kad se stvarno radi o višoj sili, normalno je da se penali ne plaćaju. Stav EKIP ne ide u tom smjeru

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
	<p>Crnogorski Telekom je obavezan operatoru plaćati naknadu u visini iznosa jedne mjesečne naknade za korišćenje lokalne petlje, a za kašnjenje u otklanjanju kvara dužem od 48 sati od isteka maksimalnog predviđenog vremena za otklanjanje kvara, dodatnih 20% mjesečne naknade za korišćenje izdvojene lokalne petlje po danu kašnjenja (počevši od isteka maksimalnog vremena za otklanjanje kvara). Naknade u slučaju zakašnjenja sa isporukom usluga su, takođe, sastavni dio Referentne ponude za pristup lokalnoj petlji. Iznosi predložene naknade za svaki dan zakašnjenja u isporuci pojedinačne lokalne petlje, i to na način da za prvih 10 dana kašnjenja plaća ugovornu kaznu u visini 50% mjesečne naknade za korišćenje izdvojene lokalne petlje po danu zakašnjenja za svaki pojedini dan, a od 11.dana kašnjenja nadalje 150%mjesečne naknade za korišćenje izdvojene lokalne petlje za svaki pojedini dan, povećani su u odnosu na trenutno važeće, a sve s namjerom da se motiviše Crnogorski Telekom da rješava problem pristupa na odgovarajući i najbrži način. Naime, potrebno je napomenuti da prilikom kašnjenja pri isporuci pojedinačne lokalne petlje operator korisnik osim stvarne štete ima i štetu u obliku izgubljene dobiti, s obzirom da se kontrolisanim kašnjenjem u isporuci pojedinačnih lokalnih petlji narušava kredibilitet operatora</p>	<p>otkloni kvar ili realizuje zahtjev. Veoma je važno definisati klauzule ovog tipa i naglasiti da se u tim slučajevima ne primjenjuje politika sankcionisanja definisana u ovom stavu, za koju takođe smatramo da je veoma rigorozna i neprimjerena , imajući u vidu realne probleme u praksi sa kojima se operateri susreću prilikom otklanjanja smetnji.</p> <p>:</p>	
53.	<p>Agencija smatra da je potrebno obavezati Crnogorski Telekom da obavještava operatore o planiranim promjenama u mreži najmanje godinu dana unaprijed od početka sprovođenja navedenih promjena. Planovi modernizacije pristupne mreže infrastrukturnog operatora kao što su: otvaranje novih pristupnih čvorova,preusmjeravanje dijela mreže na</p>	<p>(CT): Opet, investicioni planovi operatora ne mogu biti predmet ekstenzivne regulacije.</p>	<p>Upravo su modernizacije pristupne mreže infrastrukturnog operatora ključni za konkurenciju. Ako se mreža modernizuje samo za sopstvene potrebe CT, a sa druge strane alternativni operatori nemaju informaciju o tome, ravnopravna konkurencija na tržištu nije moguća.</p> <p>Pristup informacijama koje se odnose na planove razvoja mreže je vrlo bitan kako bi se osigurao nediskriminatoran pristup. Bez toga alternativni operatori su u neravnopravnoj poziciji jer ne mogu planirati svoje investicije i prihode. U tom</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	<p>novi pristupni čvor isl. moraju se izvoditi na način da postojeće usluge koje operatori pružaju svojim korisnicima ne budu ni u kom slučaju ugrožene, tj. moraju biti u potpunosti poštovana načela spektralne kompatibilnosti u pristupnoj mreži</p>		<p>smislu pisani su i dokumenti ERG i Evropske komisije. ERG Common Position on Wholesale Unbundled Access između ostalog zahtjeva „da detaljne tehničke informacije o mjestu treba da budu spremne i raspoložive za potencijalne alternativne mrežne operatore“, što specificira NGA Preporuka Evropske komisije iz 2010 primjenom principa "ekvivalentnog pristupa": „posebno SMP operator treba da dijeli sve potrebne informacije u vezi infrastrukturnih karakteristika i primijeni iste procedure za uređivanje i pružanje pristupa. Referentne ponude i ugovori o nivou usluge (SLA) su instrument za obezbjeđenje odgovarajuće primjene principa ekvivalentnosti.“ Na suprot, važno je da bilo koje asimetrične informacije koje posjeduje SMP operator o planovima trećih lica koja traže pristup nisu korišćena od strane SMP operatora za sticanje neopravdane komercijalne prednosti“. Dalje, pomenuta preporuka oko planova razvoja mreže kaže sljedeće: „ U slučaju da SMP operator predviđa zamjenu dijela svoje postojeće pristupne mreže sa bakarnom paricom sa mrežom sa optičkim kablom I planira da demontira postojeće tačke konekcije, NRA treba da dobije relevantnu informaciju od SMP operatora I treba, u skladu sa članom 9(1) Direktive 2002/19/EK, da obezbijedi da preduzeća koja imaju pristup mreži SMP operatora blagovremeno dobiju sve informacije da bi u skladu sa tim prilagodila sopstvene mreže I planove proširenja mreža. NRA treba da definiše oblik I nivo detaljnosti takvih informacija, I da istovremeno obezbijede da se takve informacije koriste samo za svrhe kojima su namijenjene I da se tokom cijelog procesa obezbijedi povjerljivost informacija " Dakle, kad se radi o razvoju mreže, bitno je da se osigura ekvivalentan pristup za sopstvene potrebe CT i potrebe drugih operatora, inače bi CT mogao efektivno blokirati ulaz konkurencije na tržište.</p>
54.	<p>Agencija smatra da Crnogorski Telekom treba obavijestiti da, u slučaju potpunog ukidanja postojeće pristupne mreže i prelaska na novu NGA mrežu, obavijesti nove operatore najmanje pet godina prije potpunog ukidanja postojeće pristupne mreže, kako bi imali dovoljno vremena za planiranje alternativnog pristupa do svojih korisnika. Ova mjera je neophodna u cilju sprečavanja diskriminacije u pogledu</p>	<p>(CT): Ova mjera i predloženi rok će imati vrlo negativan uticaj na krajnje korisnike i značajno će usporiti uvođenje novih servisa. Takođe, nemoguće je 5 godina unaprijed precizirati razvojne planove i obavijestiti se na iste. Ovu mjeru EK tek razmatra da uvede i to na tržištima gdje je NGA implementacija već u toku i biće završena u narednih 5 godina.</p>	<p>Ne radi se o planiranju NGA 5 godina unaprijed nego o ukidanju postojeće mreže koju već koriste alternativni operatori. U tom smislu, moguća su pragmatična rješenja: ako će CT alternativnim operatorima ponuditi upotrebu NGA umjesto postojećih petlji, ne mogu se očekivati problemi u smislu migracije. Ovu mjeru je EK upravo definisala, Članom 39 Preporuke COMMISSION RECOMMENDATION of 20 September 2010 on regulated access to Next Generation Access Networks (NGA), čime se potvrđuje primjerenost navedenog stava Agencije.</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
	spremnosti za prelazak na NGA alternativnih operatera i maloprodajnog dijela Crnogorskog Telekomu.		

Komentari na poglavlje 5.1.3 (Obaveza odvajanja računovodstvenih evidencija)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
55.	Crnogorski Telekom je obavezan pripremiti i dostaviti Agenciji odvojene računovodstvene evidencije do 31.3.2011. godine koje se odnose na 2010. godinu.	<p>(CT): Nejasno je zašto je na ovom tržištu rok za izradu odvojene računovodstvene evidencije kraći nego na svim ostalim tržištima.</p> <p>Ovo je u suprotnosti čak sa zaključcima iznesenim u tački 5.1.3 istog dokumenta.</p> <p>Crnogorski Telekom je akcionarsko društvo i uzimajući u obzir da se generalna skupština akcionara održava u četvrtom ili petom mjesecu u godini poslije cega slijedi odobravanje finansijskih izvještaja, odvojeno računovodstvena evidencija ne može da se dostavlja prije 90 dana od generalne skupštine akcionara.</p> <p>Štaviše, kao što smo istakli i u opštim komentarima na analizu tržištu, mislimo da je s obzirom da je s obzirom na sistemsku kompleksnost, nedostatak iskustva i operativnu složenost koju nosi odvojeno računovodstvo, potreban je duži vremenski za usaglasavanje modela računanja cijena proizvoda. Dozvoljavanje dužeg vremenskog roka za dostavljanje odvojenog računovodstva će omogućiti tačniji obračun cijena proizvoda i dozvoliti da se zacrtani rokovi ispoštuju. U svakom slučaju rok će zavisti od Metodologije koju Agencija tek treba da usvoji, a usvajanju tog dokumenta predstoji javna rasprava. Iz ovog razloga predlažemo da se u ovom trenutku ne ograničava i prejudicira rok u kojem ova obaveza treba biti izvršena.</p>	<p>Prihvata se sugestija Crnogorskog Telekom-a da, u dokumentu koji se odnosi na obavezu Crnogorskog Telekom-a da pripremi i dostavi Agenciji odvojene računovodstvene evidencije ne preciziramo rok u kojem će ta obaveza biti izvršena, s obzirom da će to, između ostalog, biti propisano Metodologijom vođenja odvojenih računovodstvenih evidencija i troškovnog računovodstva koja će biti predmet javnih konsultacija.</p> <p>U pitanju je obaveza koja je nametnuta svim velikim evropskim operatorima, i na koju je Crnogorski Telekom pripremljen jer je bila uključena i u stari Zakon o telekomunikacijama. U tom smislu, prekomerno produžavanje rokova ne dolazi u obzir, jer je ta obaveza nužna za sprečavanje antikonekurentskog unakrsnog subvencioniranja usluga.</p>

Komentari na poglavlje 5.1.4 (Obaveze omogućavanja pristupa elementima mreže i njihovog korišćenja)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
56.	Zajednički smještaj opreme i drugi oblici zajedničkog korišćenja mogućnosti infrastrukture (prostora, elektronske komunikacione infrastrukture i povezane opreme, kablovske kanalizacije, zgrada i drugih građevina i njihovih ulaza) čine uslugu kolokacije, koja je preduslov za pružanje usluge pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji	(CT): Uskladiti definicije infrastrukture u skladu sa ZEK	<p>Ne radi se nužno o zakonskim definicijama nego o definicijama, utvrđenim analizom tržišta, mada se konstrukcija može prilagoditi formi koju ZEK poznaje, pa je, shodno tome, izmijenjen tekst dokumenta kako slijedi:</p> <p>„Zajednički smještaj opreme i drugi oblici zajedničkog korišćenja mogućnosti infrastrukture, tj. elemenata za smještaj i podršku elektronske</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
			komunikacione opreme, koji čine kolokaciju, koja je predušlov za pružanje usluge pristupa izdvojenog lokalnog petlji“.
57.	S obzirom da Crnogorski Telekom ima 100% tržišno učešće na relevantnom tržištu pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje (uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji), to mu omogućava da spriječi ili ograniči drugim operatorima pristup lokalnoj petlji kako bi zaštitio sopstveni maloprodajni segment koji pruža širokopolasni pristup putem ADSL tehnologije	<u>(CT):</u> Kao što smo već naveli u prethodnim komentarima ovo je diskutabilno.	Shodno izmjeni definicije relevantnog tržišta, vrši se izmjena teksta dokumenta kako slijedi: „S obzirom da Crnogorski Telekom ima 100% tržišno učešće na relevantnom tržištu pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje (uključujući zajednički ili potpuno razvezani pristup na utvrđenoj lokaciji), to mu omogućava da spriječi ili ograniči drugim operatorima pristup lokalnoj petlji kako bi zaštitio sopstveni maloprodajni segment koji koristi usluge i kapacitete samosnadbijevanja Crnogorskog Telekomu zasnovane na bakarnoj parici, koja i operatoru omogućavaju: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Upotrebu cjelokupnog frekventijskog spektra lokalne petlje, ▪ Upotrebu dijela frekventijskog spektra iznad govornog opsega lokalne petlje.“
58.	Agencija smatra da Crnogorskom Telekomu treba odrediti obavezu da ne uskrati prethodno ostvareni operatorski pristup ili korišćenje mogućnosti s obzirom da bi ukidanje već ostvarenog pristupa, moglo dovesti do štete i povećanja troškova operatora koji su koristili uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji, a time i do prenošenja značajne tržišne snage Crnogorskog Telekomu na povezano maloprodajno tržište.	<u>(CT):</u> Smatramo da treba jasno definisati u kojim slučajevima CT može uskratiti prethodno odobreni operatorski pristup.	Pravilnikom o operatorskom pristupu i interkonekciji su definisani slučajevi u kojima se može odbiti interkonekcija i/ili operatorski pristup. U skladu sa odredbama tog pravilnika, ti slučajevi su strogo tehničke prirode (smetnje i sl..) koje bi mogle opravdati ograničenje pristupa – tzv essential requirements – jer bi zahtjev za pristup u tim slučajevima mogao biti nerazuman. Međutim, treba upozoriti da te situacije ne mogu uticati na generalnu zabranu uskraćivanja prethodno ostvarenog pristupa i interkonekcije. Ugovorom o interkonekciji i/ili operatorskom pristupu su definisani i uslovi pod kojima operatori mogu da raskinu taj ugovor. Agencija u proceduri ocjene usaglašenosti navedenih ugovora sa odredbama zakona daje svoje mišljenje i o tim odredbama ugovora te na taj način u potpunosti štiti interese svih zainteresovanih strana, pa samim tim i interese CT.
59.	Agencija smatra da Crnogorskom Telekomu treba narediti da pruža uslugu kolokacije za	<u>(CT):</u> Potrebno definisati posebne uslove sigurnosti. i ovdje treba uzeti u obzir da CT	Bitno je da CT omogući linkove do takvih udaljenih kolokacija, a ne da sam osigura sve u

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
	potrebe pristupa izdvojenom lokalnoj petlji drugim operatorima putem Udaljene kolokacije u prostorijama ili spoljnim kabinetima koje je operator uspostavio ili iznajmio na javnom ili privatnom vlasništvu u blizini lokacije na kojoj se nalazi glavni razdjelnik Crnogorskog Telekoma.	uglavnom ne posjeduje zemljište oko objekata gdje je smješten glavni razdjelnik Trebalo bi dodati da je ovaj slučaj moguć pod uslovom da drugi operator obezbijedi dozvolu za prilaz lokaciji (podrazumijeva trasu kabla i samu lokaciju),	tim lokacijama Smatra se da ne bi bilo razumljivo da alternativni operator traži pristup, a sa druge strane onemogućava pripremu linkova CT.
60.	Takođe, Agencija smatra da Crnogorski Telekom treba obavezati da osigura zajedničko korišćenje kablovske kanalizacije, odnosno omogućiti pristup distributivnim telekomunikacionim kablom do spoljnog kabineta operatora ili neke druge sabirne tačke u skladu s članom 33 ZEK. Agencija smatra da će navedene mjere stimulisati ulaganja u postojećem mrežnu infrastrukturu i inovacije u pristupnoj tehnologiji, čime će uticati na razvoj elektronskih komunikacijskih mreža. Na taj način će se postići krajnji cilj da se krajnjim korisnicima omogući izbor između operatora koji pružaju širokopojasne i govorne usluge.	(CT): Nije definisan slučaj kada CT nije vlasnik kanalizacije na cijeloj trasi i koje su odgovornosti i ograničenja u tom slučaju CT ne može biti nadležan da osmišljava alternativna rješenja i da se bavi planiranjem mreže drugih operatora Ovakav zaključak Agencije u potpunosti je pogrešan po našem mišljenju. Ovakav zaključak Agencije u potpunosti je pogrešan po našem mišljenju. Naime, ovakvim (skoro bezuslovnim) pristupom i cijenama zakupa kanalizacije CT-a koja je u velikoj mjeri već zauzeta postojećim kablovima, potpuno se obeshrabruje izgradnja nove mrežne infrastrukture kao i ulaganja u postojećem što će imati dugoročni negativan efekat na razvoj infrastrukture elektronskih komunikacija u Crnoj Gori	U takvim slučajevima mogući su praktički problemi. U svakom slučaju CT i kad je sam zakupac treba se pobrinuti da se pristup osigura i za alternativne operatore, prema nediskriminatornim uslovima. Kad se radi o principu nediskriminacije, bitno je da CT zahtjeve drugih operatora osigura na isti način kao zahtjeve za sopstvene potrebe. To je i smisao Aneksa II Preporuke Komisije o NGA koji govori o ekvivalentnom pristupu kanalizaciji i drugoj građevinarskoj infrastrukturi. Naravno, ako CT nešto ne može osigurati za sopstvene potrebe, ona ne može osigurati i za potrebe drugih operatora, a sa druge strane vlasnički problemi na pojedinoj trasi ne mogu biti izgovor za diskriminaciju. Kanalizacija je u najvećoj mjeri bila građena za vreme monopola. Bitno je da se osigura pristup do kanalizacije za NGA rešenja alternativnih operatora. Sa druge strane, Agencija predlaže LRIC cijene plus WACC, što CT osigurava pokrivanje troškova i profit.
61.	Agencija smatra da je potrebno Crnogorskom telekomu odrediti obavezu da novim operatorima omogući nesmetan pristup sopstvenim kablom između glavnog razdjelnika i posrednog razdjelnika, pri čemu taj kabal mora biti izrađen i postavljen u skladu sa važećim zakonima i propisima iz oblasti elektronskih komunikacija, kao i u skladu sa svim relevantnim preporukama, u cilju obezbjeđenja cjelovitosti elektronske komunikacione mreže. Posredni kabal mora imati električne karakteristike iste kao i kabal	(CT): CT nije vlasnik javnih površina da bi mogao obezbijediti pristup u djelovima gdje sada ne postoji. Nije jasno na čiji "sopstveni" kabal se misli i zašto se ovo posebno naglašava, kada je CT već u obavezi da pruži uslugu zakupa prostora na svim djelovima svoje infrastrukture gdje postoje tehničko-prostorne mogućnosti	Ovdje se ne radi o javnim površinama, već o infrastrukturi koja je u vlasništvu Crnogorskog Telekoma. Misli se na sopstveni kabal alternativnog operatora, koji se može na primjer uvući u kanalizaciju CT.

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
	<p>kojim Crnogorski telekom povezuje DSLAM na MDF. Pri tome odabir izvođača i opremu može odrediti operator samostalno, dok nadzor nad izvođenjem radova sprovodi Crnogorski telekom. Crnogorski Telekom treba da dopusti alternativnom operatoru besplatan izlaz iz kolokacijskih prostora do ulice ili druge javne površine sopstvenim kablom, kako bi se onemogućilo da blokira pristup ili traži nerazumnu naknadu. Operator će biti odgovoran za funkcionisanje svojih prenosnih kapaciteta i opreme i funkcionisanje usluga u okviru svog sistema, pa je potrebno da obezbijedi da sistem ne ugrožava zdravlje zaposlenih ili krajnjih korisnika druge strane ili trećih strana, kao i da ne ošteti, ne ometa i ne uzrokuje pad kvaliteta u radu sistema druge strane ili u sistemu treće strane. Tako se operatorima omogućava izbor različitih opcija, a time i uticaj na sopstvene troškove, čime se sprečava vezivanje usluge kolokacije sa ekskluzivnim pravom Crnogorskog Telekoma da nabavlja, isporučuje i postavlja posredni kabal, kao i prenošenje značajne tržišne snage Crnogorskog Telekoma na povezano maloprodajno tržište.</p>		
62.	<p>Agencija smatra da Crnogorski Telekom treba da obezbedi najmanji (tehnički izvodljiv) kolokacijski prostor na zahtjev operatora, čime bi se spriječilo antikonkurentsko povezivanje usluga</p>	<p>(CT): Definisati šta je minimum kolokacijskog prostora koji obuhvata ne samo prostor za smještaj opreme već i prostor za pristup i rad osoblja operatora korisnika usluge kolokacije</p>	<p>To CT treba definisati konkretnije u referentnoj ponudi. Agencija će intervenisati samo u slučaju izostanka nediskriminatornog rješenja.</p> <p>Fomulacija u tekstu dokumenta se odnosi na situacije u kojima bi CT bio u prilici da uslovljava operatora korisnika i nudi mu uslove koji ne odgovaraju njegovim potrebama.</p> <p>Shodno navedenom, vrši se izmjena u tekstu dokumenta na način što se dio teksta: „najmanji (tehnički izvodljiv) kolokacijski prostor“ mijenja tekstem: sa „najmanji potreban (tehnički izvodljiv) kolokacijski prostor“.</p>
63.	<p>Agencija smatra da je, shodno savremenom načinu poslovanja, saglasno Aneks II Direktive o pristupu 2002/19/ES, potrebno Crnogorskom</p>	<p>(CT): Smatramo da je predloženo vrijeme ažuriranja statusa neadekvatno s obzirom da je proces veoma kompleksan i da je u njegovu realizaciju uključeno više službi u okviru CT. Takođe obezbjeđivanje traženih sistema zahtijeva dodatno vrijeme i</p>	<p>Agencija smatra da bi CT trebalo da sam raspolaže informacionom podrškom ili takvu podršku planira i da se samo radi o tome da tu</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
	Telekomu odrediti obavezu da omogući pristup operativnim IT sistemima podrške shodno međunarodnim standardima, preko WEB interfejsa sa odgovarajućom sigurnosnom zaštitom, a putem kojeg je, s najviše dvosatnim periodom ažuriranja trenutnog statusa, omogućen pristup sledećim informacijama:	<p>materijalne resurse i predlažemo da se u prvoj fazi ne nameće kao obaveza.</p> <p>Već je komentarisano u prthodnom dijelu teksta.</p> <p>Predlaže se brisanje ove obaveze i ostavljanje mogućnosti da se u narednom period ponovo razmotri mogućnost nametanja ovakve obaveze</p>	podršku omogući i drugim operatorima.

Komentari na poglavlje 5.1.5. (Obaveza nadzora cijena i troškovnog računovodstva)

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
64.	<p>Cijene mjesečne pretplate pristupa lokalnoj petlji</p> <p>Svrha primjene "benchmarking-a" je da se primjeni "retail-minus" princip model za utvrđivanje troškovno orijentisanih cijena relativno efikasnog operatora koji pruža usluge elektronskih komunikacija u Crnoj Gori.</p>	<p>(CT): U tački 5.1.5 dokumenta Agencija konstatuje da je "svrha primjene benchmarking-a da se stvori model za utvrđivanje troškovno orijentisanih cijena relativno efikasnog operatora koji usluge elektronskih komunikacija pruža u Crnoj Gori". Agencija dalje navodi da je odlučila da cijenu mjesečne pretplate potpuno razvezanog pristupa lokalnoj petlji(LLU) utvrdi primjenom „Retail-minus“ metodologije pri čemu smatra da je potrebno ispoštovati princip konzistentnosti u pogledu veleprodajne cijene mjesečne pretplate potpuno razvezanog pristupa lokalnoj petlji i veleprodajne cijene širokopojsnog pristupa internetu, kao i koncept ekonomskog prostora (eng.“economic space”), saglasno ERG-ovom Izvještaju o primjerima najbolje regulatorne prakse u pogledu usluga razvezanog pristupa lokalnoj petlji i veleprodajnog širokopojsnog pristupa internetu. Nadalje, shodno tim principima, Agencija treba da nadgleda konzistentnost u odnosu na sljedeću formulu:</p> <p>WBA minimum price = Price LLU + Efficient operator incremental costs of providing WBA.</p> <p>U daljem toku analize, Agencija ne pokazuje da je razlika u predloženoj cijeni usluge lokalne petlje i predloženoj cijeni WBA jednaka troškovima efikasnog operatora koji pruža uslugu BSA. Umjesto toga, pri izračunavanju „Retail minus“-a Agencija se koristi uzorkom od 4 države koji je identičan uzorku koji je koristila konsultantska kuća iz Slovenije pri izračunavanju cijene za WBA.</p> <p>Smatramo da je u analizi ovog tržišta nekonzistentnost u pristupu Agencije prilikom određivanja cijena mjesečne pretplate potpuno razvezanog pristupa lokalnoj petlji najveća u odnosu na sva tržišta.</p>	<p>Shodno komentaru CT vrši se izmjena u formulaciji teksta iz druge kolone kako slijedi:</p> <p>„Svrha izabranog "benchmarking-a" je da se primjenom "retail-minus" principa I ujednačavanjem sa razvijenim tržištima, obezbijedi što brža implementacija modela za utvrđivanje troškovno orijentisanih cijena relativno efikasnog operatora koji pruža usluge elektronskih komunikacija u Crnoj Gori“</p> <p>Inače, što se tiče komentara, CT nije u pravu. Radi se o metodologiji utvrđivanja troškovne cijene a ne „retail minus“ cijene na bazi benchmarka. Dalje, u prvoj fazi regulacije ne traži se nužno konzistentcija sa cijenama bitstreama, glavna je mogućnost pristupa na tržište.</p> <p>Primjenom benchmark primijenjena je „Retail-minus“ metodologija, koja omogućava rentabilno poslovanje potencijalnih alternativnih operatora i onemogućava cjenovno stezanje margina profita operatora (eng.price-squezzee), saglasno ERG-ovom Izvještaju o primjerima najbolje regulatorne prakse u pogledu usluga razvezanog pristupa lokalnoj petlji i veleprodajnog širokopojsnog pristupa internetu.</p> <p>Ovdje treba procenite iz bench mark-a primijeniti na važeći iznos mjesečne prtplate za PSTN.</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
			Agencija će izvršiti korekciju u dijelu teksta koji se odnosi na iznose za mjesečnu pretplatu za potpuni i dijeljeni pristup lokalnoj petlji, a ostaje pri stavu da je adekvatan odabir za bench mark, a time i procentualni iznos "minus"-a.
65.	Cijene mjesečne pretplate pristupa lokalnoj petlji	(CT): I u ovom slučaju moramo da ponovimo da se ne možemo složiti sa pristupom Agencije da se u jednom slučaju kao uzorak uzimaju 4, u drugom 27, u trećem opet 8, a u četvrtom 32 zemlje. Također, dešava se da 4 zemlje koje su uzorak u jednom tržištu nisu uopšte uključene u uzorak od 8 zemalja na drugom tržištu. Insistiramo da se kao jedinstveni princip odredi broj i struktura zemalja koji će se koristiti za benchmark uzorak. Benchmark uzorak koji bi se sastojao od 8 zemalja, za koji Agencija sama konstatuje da predstavlja značajan uzorak, treba da bude primjenjen na svim tržištima. U suprotnom, kompletan postupak benchmark metodologije koju Agencija primjenjuje se dovodi u pitanje, jer se od tržišta do tržišta primjenjuju različiti principi i benchmark uzorci.	Svako relevantno tržište ima svoje specifičnosti koje je Agencija u postupku analiza identifikovala. Upravo je nekonzistentan pristup kritici nekonzistentnosti od strane CT, koji se odnosi na izabrane Bench-marking uzorkrke. Upravo na ovom tržištu CT ocjenjuje korišćenje uzorka od 8 zemalja adekvatnim za ovo tržište, dok ga izstovremeno oštro kritikuje u slučajevima tržišta 2 i 3. Uzorak je odabran na bazi high level benchmarkinga, jer se radi o zemljama koje su slične Crnoj Gori po veličini teritorije, i koje su primjeri efikasne regulacije cijena za LLU (primijenjena je retail-minus metodologija). Činjenica da te zemlje obično imaju viši GDP od Crne Gore, nije razlog da ne uvrštene u benchmark uzorak.
66.	Cijene mjesečne pretplate pristupa lokalnoj petlji	(CT): Agencija pri analizi ovog tržišta polazi sa suprotnog kraja, tj. odlučuje da cijenu LLU odredi prema uzorku koji je slovenačka konsultantska kuća proizvoljno i bez ikakvog obrazloženja koristila za određivanje cijene bitstream usluge, pritom uopšte ne analizirajući koliko ta tržišta (Portugal, Irska, Slovenija, Grčka) odstupaju po svojim karakteristikama od tržišta Crne Gore (prema našoj kalkulaciji baziranoj na podacima Agencije, ukupno odstupanje po GDP/capita i broju stanovnika u odnosu na ove 4 zemlje je u prosjeku 2000%). Čak i u tom slučaju, moramo naglasiti da podaci prezentovani u analizi Agencije, i podaci iz dokumenta: „Progress report on the single european electronic communications market 2008 (14th report), EC 24.03.2009“ za slučaj Irske i Grčke nisu istovjetni. Ako se uzmu podaci iz ERG-ovog dokumenta za Irsku i Grčku, i uvrste u analizu na način na koji predlaže Agencija dobijaju se slijedeće cijene: mjesečna pretplata za potpuni pristup lokalnoj petlji od 3.95 EUR i mjesečna pretplata za zajednički pristup lokalnoj petlji od 1,38 EUR.	Tržišta su odabrana na bazi high level benchmarkinga, dakle na bazi obrazloženja zašto su interesantna za Crnu Goru. Agencija smatra da je potrebno ispoštovati princip konzistentnosti u pogledu veleprodajne cijene mjesečne pretplate potpuno razvezanog pristupa lokalnoj petlji i veleprodajne cijene širokopoljanskog pristupa internetu, kao i koncept ekonomskog prostora (eng. "economic space"), saglasno ERG-ovom Izvještaju o primjerima najbolje regulatorne prakse u pogledu usluga razvezanog pristupa lokalnoj petlji i veleprodajnog širokopoljanskog pristupa internetu

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
67.	Cijene mjesečne pretplate pristupa lokalnoj petlji	<p>(CT): U analizi tržišta br.5, konsultantska kuća na koju se pozivate više puta konstatuje u svom izvještaju :</p> <p>„As said before, in order to make the calculations useful on the Montenegro market, they must be tested with the prices of shared access to the local loop as the essential input, i.e. the proposed minus must produce a price that is higher than the CT monthly charge for shared access to the local loop. In the absence of such offer on the part of CT, we believe EKIP-calculated price of shared access should be used, i.e. 3,49€ per month“.</p> <p>Nejasno je kako se ovih 3.49 EUR mjesečno „pretvorilo“ u 1.16 EUR u finalnoj verziji analize tržišta br.4.</p>	<p>Agencija odustaje od iskazivanja cijena za potpuno razvezani i zajednički pristup lokalnoj petlji u nominalnim iznosima, ali ostaje pri utvrđenim benchmark „minus“-ima, koji će se primijeniti na važeće iznose mjesečne prtplate za PSTN.</p> <p>„minus“ od 24% se primjenjuje na važeću cijenu mjesečne prtplate za PSTN u cilju utvrđivanja iznosa mjesečne pretpl za potpuni pristup lokalnoj petlji. Minus od 30% se primjenjuje na tako utvrđenu cijenu mjesečne prtplate za potpuni pristup lokalnoj petlji u cilju utvrđivanja iznosa mjesečne pretplate za zajednički pristup lokalnoj petlji.</p> <p>Test je bio napravljen samo da bi se osiguralo da petlja zajedno sa xDSL košta više nego petlja sama.</p> <p>Retail-minus metodologija omogućava promovisanje infrastrukturne konkurencije I ostavlja mogućnost za rentabilno poslovanje. I pored različite prakse kod regulacije ove usluge (primjena tzv.retail-plus) ukazujemo na odluku evr.suda u slučaju Case Deutsche Telekom T-271/03: regulacija nema smisla ako ne osigura mogućnosti alternativnih servisa. To naravno zahtjeva od regulatora da uzme i obzir u prvom redu razliku između nivoa veleprodajnih i maloprodajnih cijena. Tu je posebno važno naglasiti da se radi o staroj infrastrukturi CT koja nije bila gradjena prema tržišnim principima, nego prema monopolističkim uslovima.</p> <p>Shodno navedenom vrše se izmjene u tekstu dokumenta na način što se tekst:</p> <p>„Naime, primjenom benchmark „minus“-a od 24% na iznos mjesečne pretplate od 5,10 EUR utvrđena je cijena mjesečne pretplate za potpuni pristup lokalnoj petlji u iznosu od 3,88 EUR.“</p> <p>Mijenja tekstem kako slijedi:</p> <p>„Naime, cijena mjesečne pretplate za potpuni pristup lokalnoj petlji utvrđuje se primjenom benchmark „minus“-a od 24% na važeći iznos</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
			<p>mjesečne prtplate za PSTN.“</p> <p>Takođe, vrši se izmjena u tekstu dokumenta na način što se tekst</p> <p>„Naime, primjenom benchmark „minus“-a od 30% na iznos cijene mjesečne pretplate zajedničkog pristupa lokalnoj petlji utvrđena je cijena mjesečne pretplate za potpuni pristup lokalnoj petlji u iznosu od 1,16 EUR.“ mijenja tekstem kako slijedi:</p> <p>„Naime iznos mjesečne pretplate zajedničkog pristupa lokalnoj petlji utvrđuje se primjenom benchmark „minus“-a od 30% na važeći iznos mjesečne pretplate potpunog pristupa lokalnoj petlji.“</p> <p>Takođe, analogno slučaju potpuno razvezanog pristupa lokalnoj petlji , tako i u pogledu zajedničkog pristupa lokalnoj petlji, Agencija vrši dopunu teksta kako slijedi:</p> <p>„Agencija smatra da je cijena mjesečne pretplate zajedničkog pristupa lokalnoj petlji koja je određena primijenom navedene metode privremenog karaktera i da će važiti do momenta stupanja na snagu cijena utvrđenih troškovnim modelom.“</p>
68.	<p>Cijene mjesečne pretplate pristupa lokalnoj petlji</p> <p>5.</p>	<p>(CT): U analizi tržišta 1, Agencija konstatuje da je svjesna da rebalans tarifa u Crnoj Gori nije završen i da je cijena PSTN pretplate vjerovatno niža od troškovno opravdane cijene. U takvoj situaciji, potpuno je neprimjereno, usudujemo se reći, i nezabilježeno u regulatornoj praksi, da se u prvoj fazi regulacije nameće obaveza „retail minusa“ za cijenu pristupa lokalnoj petlji.</p>	<p>Rebalans nema nikakve veze sa retail minus metodologijom. Konkurencija na xDSL tržištu ne može biti efikasna bez cijena koje omogućavaju pristup na tržište, a to je moguće samo na bazi dovoljne razlike između maloprodajne i veleprodajne cijene. To je i glavna poruka odluke Evropskog suda u slučaju, Case Deutsche Telekom T-271/03: regulacija nema smisla ako ne osigura mogućnost alternativnih servisa. To naravno zahtjeva od regulatora da uzme i obzir u prvom redu razliku između nivoa veleprodajnih i maloprodajnih cijena, kako je to u tom slučaju</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
			<p>odlučila Evropska komisija i Evropski sud – to što CT zove „retail minus“. Tu je osobito važno dalje primjetiti i to da se radi o staroj infrastrukturi CT koja nije bila gradjena prema tržišnim principima, nego prema monopolističkim uslovima. Zadatak Agencije je u prvom redu da se osigura kreiranje alternativnih servisa, a sa druge strane radi se o staroj infrastrukturi gdje CT ne može očekivat visoke dobiti. Baš zbog toga bitno je da CT ulaže u nove optičke servise, gdje se njegove investicije mogu nagraditi i većim WACC, što je i poruka Preporuke Europske komisije o NGA.</p> <p>Formiranje cijena mjesečne pretplate pristupa lokalnoj petlji zasnovano je na principu konzistentnosti u pogledu veleprodajne cijene mjesečne pretplate potpuno razvezanog pristupa lokalnoj petlji i veleprodajne cijene širokopojsnog pristupa internetu, kao i koncepta ekonomskog prostora (eng. “economic space”), saglasno ERG : Report on Best Practices on Regulatory Regimes in Wholesale Unbundled Access and Bitstream Access .</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekoma	Komentar Agencije
69.	Cijene mjesečne pretplate pristupa lokalnoj petlji	<p>(CT): Primjenom benchmark metodologije na EU8 "najsličnijih" EU zemalja koju je Agencija koristila prilikom analize tržišta 2 i 3 (na slici dolje), dolazimo do sljedećeg zaključka. U brojnim EU zemljama je cijena LLU, iz gore navedenih razloga, veća od cijena PSTN mjesečne pretplate (u prosjeku EU8 zemalja radi se o 35%!!!). Zaključak cijele ove analize je da ne postoji „Retail minus“ u odnosu na cijene PSTN pretplate (u stvari, radi se o „retail plusu“), nego naprotiv da su cijene PSTN pretplate manje od cijena potpuno razvezane lokalne petlje što je vjerovatno posljedica nezavršenog rebalansa tarifa i na tim tržištima.</p> <p>Ukoliko se, dakle, primjeni benchmark 8 nama „najsličnijih“ zemalja Evropske unije (čak i bez korektivnih faktora iako Crna Gora 5.75 puta odstupa od ekstremno niskih i 9.58 puta od prosječnih vrijednosti uzorka EU8), u kojima je rebalans tarifa sigurno u poodmaklijoj fazi nego u Crnoj Gori, dolazimo do zaključka da cijena mjesečne pretplate za potpuni pristup lokalnoj petlji treba da iznosi 6.89 EUR, te 2.99 EUR za mjesečnu pretplatu za zajednički pristup lokalnoj petlji.</p> <p>Dobijeni rezultati se u potpunosti poklapaju sa pretpostavkom i da je cijena PSTN pretplate u Crnoj Gori, kao što i sama Agencija konstatuje, vjerovatno ispod troškovne cijene. Uvažavajući tu činjenicu smatramo da će završetkom procesa rebalansa tarifa nivo PSTN pretplate dostići nivo za koji su izračunate cijene iznajmljivanja lokalne petlje primjerene. U međuvremenu, Crnogorskom Telekomu ne treba nametati cijenu pristupa lokalnoj petlji protivno benchmarku zemalja koje su nove punopravne članice Evropske Unije.</p> <p>Primjenjujući drugi princip, tj. benchmark metodologiju na zemlje regiona u kojima postoji usluga potpunog i zajedničkog pristupa lokalnoj petlji (izvor "REPORT III – ANNEX- CROSS-COUNTRY TABLES -Supply of services in monitoring regulatory and market developments for electronic communications and information society services in Enlargement Countries" by Cullen International, March 2010) i primjenjujući dobijeni „Retail Minus“ na način kako je Agencija uradila analizu dobijaju se vrijednosti od 6.28 EUR za mjesečnu pretplatu za potpuni pristup lokalnoj petlji, te 2,39 EUR za mjesečnu pretplatu za zajednički pristup lokalnoj petlji.</p> <p>Dakle, primjenom bilo kojeg od navedenih kriterijuma, dolazimo do istog zaključka, a to je da mjesečna pretplata za potpuni pristup lokalnoj petlji u Crnoj Gori u ovom trenutku ne može biti manja od iznosa PSTN pretplate jer bi u suprotnom, na našem tržištu bile primjenjene mjere koje nisu na snazi čak ni u zemljama koje su postale punopravne članice Evropske Unije. Imajući u vidu navedene analize, kao i slijedeći principe postavljene u analizi tržišta 2 i 3, predlažemo da Agencija utvrdi iznos mjesečne pretplate za potpuni pristup lokalnoj petlji u iznosu koji nije manji od 6.89 EUR, a mjesečnu pretplatu za zajednički pristup lokalnoj petlji iznosu koji nije manji od 2.99 EUR kao u slučaju primjene uzorka 8 EU zemalja, ili pak cijene od 3.49 EUR za zajednički pristup koju pominju sami konsultanti Agencije više puta tokom analize tržišta 5.</p>	<p>Ako se pravi benchmark za regulatorne potrebe, treba uzeti u obzir zemlje koje imaju efikasnu regulaciju. Sa druge strane, za efikasnu regulaciju cijena pretplate za potpuno razvezani pristup lokalnoj petlji treba uzeti u obzir i cijenu PSTN. To je i stav Evropskog suda u odluci Deutsche Telekom, T-271/03. Dakle, Agencija ne može napraviti kalkulaciju cijena bez obzira na cijene PSTN, jer bi, inače, to sprečavalo konkurenciju i bilo u suprotnosti sa interesima krajnjih korisnika.</p>

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekomu	Komentar Agencije
70.	Cijena mjesečne pretplate za zajedničko korištenje kablovske kanalizacije	(CT): Agencija prilaže kalkulaciju za mjesečnu pretplatu za zajedničko korištenje kablovske kanalizacije i jasno je da je veliki dio podataka dostavljen od strane Crnogorskog Telekomu uzet u obzir. Prva zamjerka u priloženoj kalkulaciji je da nije detaljno objašnjena i da nedostaju smjernice kako su se generisale određene troškovne stavke koje su suštinski važne za interpretaciju kalkulacije. Raspodjela imovinskog troška i troška kapitala je potrebna da bi se vidjela kalkulacija kojom se došlo do mjesečnog imovinskog troška od 487 Eur. Kao što smo već istakli, očekujemo dodatna pojašnjenja u ovom smislu. U nedostatku detaljne analize priložene kalkulacije, otežan je kritički stav na ovaj dio analize, i stvara se problem u smislu nemogućnosti dostavljanja obimnijeg broja relevantnih komentara. Na osnovu ove cifre se u daljoj kalkulaciji dobija cijena zakupa metra kanalizacione cijevi.	Trošak je dobijen na bazi investicije i stalnog prinosa u smislu WACC.
71.	Cijena mjesečne pretplate za zajedničko korištenje kablovske kanalizacije	(CT): Netačan je navod konsultantske kuće da Crnogorski Telekom trenutno ne nudi zakup prostora u svojoj kablovskoj infrastrukturi na veleprodajnom nivou. Naprotiv, činjenica je da Crnogorski Telekom svoju infrastrukturu već duže od dvije godine iznajmljuje svim zainteresovanim subjektima koji su licencirani za pružanje usluga u oblasti elektronskih komunikacija i to na osnovu ugovora koji su dostupni Agenciji.	Iako je to istina, ne radi se o transparentnoj ponudi. To znači da konkurencija ne može uzimati te troškove u obzir prije ulaska na tržište.
72.	Cijena mjesečne pretplate za zajedničko korištenje kablovske kanalizacije	(CT): Odbacujemo kao površan i neutemeljen zaključak konsultanata Agencije u vezi sa troškovima taksi koje Crnogorski Telekom plaća po raznim osnovama: „ <i>We were not persuaded that these costs should be included in the increment, as this is inevitable cost of EC network deployment in a certain area</i> “ ???	Zaključak znači da taj trošak nije inkrement za ekstra kapacitet koje traži alternativni operator. Taj trošak CT ima i u slučaju da upotrebljava kanalizaciju samo za sopstvene potrebe i zbog toga nije bio tretiran kao inkrement.
73.	Cijena mjesečne pretplate za zajedničko korištenje kablovske kanalizacije	(CT): Takođe, ostaje nejasno je da li se predložene mjere odnose na zakup kanalizacije u bilo koju svrhu, ili samo po osnovu ostvarenja kolokacije u cilju realizacije pristupa lokalnoj petlji i veleprodaje širokopolasnog pristupa internetu.	U principu radi se o kanalizaciji za svrhe stvaranja pristupne mreže alternativnih operatora. Sa druge strane, za CT nema razlike u smislu troška ako se kanalizacija upotrebljava na isti način za druge svrhe.
74.	Cijena mjesečne pretplate za zajedničko korištenje kablovske kanalizacije	(CT): Kao što smo već komentarisali, ovakve cijene zakupa su potpuno destimulativne za nova ulaganja u razvoj i izgradnju infrastrukture što će imati dugoročno negativan uticaj na razvoj sektora elektronskih komunikacija u Crnoj Gori	U tom smislu mjere Agencije su proporcionalne. U cijene je uključen WACC od 12%, što bi u sadašnje vrijeme trebala biti odlična investicija. Prema finansijskim podacima CT iz Godišnjeg izvještaja 2007-2008 sopstveni WACC CT je bio 10,41- 10,47%, dakle Agencija je upotrebio puno veći WACC, iako su u to vrijeme kamatne stope pale.
75.	Cijena mjesečne pretplate za zajedničko korištenje kablovske kanalizacije	(CT): Agencija se ni u jednom dijelu ove obimne analize nije izjasnila o obimu infrastrukture CT-a koji se stavlja na raspolaganje drugim operatorima i o obimu nužne rezerve koju CT ima pravo da zadrži za svoje razvojne potrebe i potrebe	Ideja je nediskriminatorni pristup. To znači da CT ne može prema sopstvenoj diskreciji zadržavati dio infrastrukture za sebe. U svakom slučaju, CT će prema predlaganim mjerama imati odlične

Br.	Originalni tekst	Komentar Crnogorskog Telekom	Komentar Agencije
		održavanja. Ovo posebno dobija na težini kada se ima u vidu da je CT jedini operator koji realno može imati veće investicione i razvojne projekte u bliskoj budućnosti, a koji će biti ozbiljno dovedeni u pitanje ukoliko sve svoje kapacitete stavi na raspolaganje operatorima koji taj prostor koriste za pružanje usluga veoma ograničenom broju korisnika. Praksa u nekim zemljama regiona je da se samo slobodan prostor u okviru 50% ukupnog kapaciteta daje na raspolaganje, a da drugih 50% uopšte ne može biti predmet davanja u zakup.	mogućnosti da zaradi na svojim investicijama u kablovsku kanalizaciju, a sa druge strane mogu baš te mjere omogućiti pristup novih operatora na tržište i sa tim mogućnost izbora za krajnje korisnike.

Komentari Telenora na Analizu relevantnog tržišta 4 (Zajednički ili potpuno razvezani pristup na fiksnoj lokaciji)

Br.	Originalni tekst	Komentar Telenora	Komentar Agencije
76.	Nezavisnost korišćenja kablovske kanalizacije od razvezivanja lokalne petlje	(Telenor): U dokumentu Analiza trzista 4 - analiza trzista pristupa infrastrukturi mreže na nivou veleprodaje detaljno je analizirano stanje na trZistu i predložene konkretne regulatorne mjere. Posebno je to detaljno uradjeno za slucajeve lokalne petlje i kablovske analizacije. Ostalo je donekle nejasno, s obzirom da to nigdje nije eksplicitno navedeno, da li se radi o potpuno nezavisnim segmentima tržišta ili postoje određene uzrocnoposljedicne veze između njih. Na primjer, da li je moguće korišćenje kablovske kanalizacije i kolokacija nezavisno od zakupa lokalne petlje? Mi to vidimo kao potpuno nezavisne stvari, ali bi bilo poželjno da Agencija to eksplicitno navede da ne bi ostale bilo kakve nedoumice.	Određivanjem cijena mjesečne pretplate za potpuno razvezani pristup lokalnoj petlji, zajednički pristup lokalnoj petlji, kao i mjesečne pretplate za zajedničko korišćenje kablovske kanalizacije, kao posebnog segmenta, Agencija je omogućila nezavisno pojedinačno korišćenje istih.
77.	Zakup „dark fiber“-a	U analizi nisu obrađeni elementi trZista optičkih vlakana (zakup tzv. "dark fiber-a" nije eksplicitno obrađen ni u dokumentu 4, niti u 6). Identifikovana su i analizirana sarno trzista kablovske kanalizacije i iznajmljenih linija/kapaciteta. Da li to znaci da Agencija smatra da ovo trziste ne postoji ili da nije podložno regulaciji?	Agencija je u okviru obaveze pristupa mreži ukazala da je u slučaju da nema mjesta u kablovskoj kanalizaciji, CT obavezan da ponudi alternativno rješenje u skladu sa datim mogućnostima, što, između ostalog podrazumijeva i zakup „dark fiber“-a. Agencija smatra da zakup optičkog kabla bez prenosne opreme (eng. dark fibre) predstavlja alternativu za povezivanje kolocirane opreme alternativnog operatora sa svojom mrežom u slučaju da nema mjesta u kablovskoj kanalizaciji, pri čemu je CT obavezan operatoru iznajmiti isto.

Br.	Originalni tekst	Komentar Telenora	Komentar Agencije
			U skladu sa tim, Agencija smatra da tekst Analize ne treba mijenjati jer je pomenuta usluga obuhvaćena kao jedna od alternativa
78.	Zahtjev za regulisanjem „dark-fiber“-a	<p>Nas stav je da treba ukljucitu u regulaciju i dark fiber. Cijenimo da osnov za to postoji u dodatku Analize 5, na strani 77, gdje se kaze:</p> <p>" Furthennore, the calculation only covers the costs of transmission to a regional hadover point (since Montenegro is a small country, equal model could also be used for national handover point) and does not include backhaul to the alternative operator's premises. However, in order for this regulation to be able to ensure efficient market entry by alternative operators, CT may have to offer cost-based backhaul connection from the national and/or regional handoever point(s) to the alternative operator's premises, such as Ethernet leased line or dark fibre".</p> <p>Generalno, mislimo da bi sveobuhvatna analiza trzista morala obuhvatiti i "Wholesale trunk segments of leased lines". Cijenimo da je i ovo trziste morale biti podvrgnuto testu tri kriterijuma i shodno tome uvrsceno kao Cosmo) trziste koje treba da bude predmet analize.</p> <p>Na ovaj nacin usvojen je maksimalni nivo cijena iznajmljenih linija prema preporuci EC iz 2005. godine, koja se odnosi na cijene prikljucaka do 50 km, sto je potrebno, ali ne i dovoljno. Smatramo da Agencija treba da analizira i trziste iznajmljenih linija koje su duze od 50km, a posebno trziste medjunarodnih iznajmljenih linija.</p>	<p>Agencija je u okviru obaveze pristupa mreži ukazala da je u slučaju da nema mjesta u kablovskoj kanalizaciji, CT obavezan da ponudi alternativno rješenje u skladu sa datim mogućnostima, što, između ostalog podrazumijeva i zakup „dark fiber“-a.</p> <p>Agencija smatra da zakup optičkog kabla bez prenosne opreme (eng. dark fibre) predstavlja alternativu za povezivanje kolocirane opreme alternativnog operatora sa svojom mrežom u slučaju da nema mjesta u kablovskoj kanalizaciji, pri čemu je CT obavezan operatoru iznajmiti isto.</p> <p>U skladu sa tim, Agencija smatra da tekst Analize ne treba mijenjati jer je pomenuta usluga obuhvaćena kao jedna od alternativa</p>